

Rapport Auditcommissies

Verkenning naar kritisch vermogen
auditcommissies bij verslaggeving en
accountantscontrole

Maart 2015

Autoriteit Financiële Markten

De AFM bevordert eerlijke en transparante financiële markten. Wij zijn de onafhankelijke gedragstoezichthouder op de markten van sparen, lenen, beleggen en verzekeren. Wij bevorderen eerlijke en zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten, particuliere beleggers en (semi-)professionele partijen. We zien toe op een eerlijke en efficiënte werking van kapitaalmarkten. Ons streven is het vertrouwen van consumenten en ondernemingen in de financiële markten te versterken, ook internationaal. Op deze manier draagt de AFM bij aan de stabiliteit van het financiële stelsel, het functioneren van de economie, de reputatie en de welvaart van Nederland.

Inhoudsopgave

1	Voorwoord.....	4
2	Samenvatting	7
3	Observaties en aandachtspunten	10
	3.1 Inleiding	10
	3.2 Bewustwording gevolgen afwezigheid internal auditor	10
	3.3 De rol van de auditcommissie bij de selectie van de accountant.....	11
	3.4 Meer aandacht vanuit auditcommissie gewenst voor interne kwaliteitsonderzoeken door de accountantsorganisatie en AFM-onderzoeken naar de kwaliteit van de accountantscontrole	13
	3.5 Meer aandacht nodig voor deskundigheid in de auditcommissie, passend bij de complexiteit van de onderneming	15
	3.6 Afwegingen commissarissen bij het aanvaarden van commissariaten	16
4	Onderzoeksresultaten.....	17
	4.1 Inleiding	17
	4.2 De taken en verwachtingen van de auditcommissie wat betreft de verslaggeving en accountantscontrole	17
	4.3 De selectie van de accountant.....	22
	4.4 De wijze waarop de auditcommissie de kwaliteit van de accountantscontrole beoordeelt.....	25
	4.5 Het kennisniveau van auditcommissies ten aanzien van interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole	27
	4.6 De drijfveren en positionering van de commissaris in de auditcommissie	34
5	Opzet van het onderzoek.....	37
	5.1 Reikwijdte van het onderzoek	37
	5.2 Aanpak	39
6	Wet- en regelgeving.....	41
	6.1 Huidig wettelijk kader	41
	6.2 Actualiteiten in wet- en regelgeving.....	43

1 Voorwoord

Voor u ligt het rapport van een verkennend onderzoek dat de Autoriteit Financiële Markten (AFM) in de periode mei tot en met december 2014 heeft uitgevoerd onder commissarissen van auditcommissies¹ van 96 Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Zestig commissarissen hebben de vragenlijst ingevuld. Daarnaast hebben wij met vijftien commissarissen een interview gehouden. Wij zijn verheugd over de positieve respons. De AFM spreekt haar dank uit aan alle commissarissen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek.

De AFM houdt risico- en probleemgestuurd toezicht en organiseert haar toezichtprojecten met behulp van verschillende overkoepelende thema's. Dit onderzoek heeft de AFM uitgevoerd binnen het thema *'De kwaliteit van governance, verslaggeving en accountantscontrole gaat omhoog'*. Dit thema neemt in 2014 en in 2015 een belangrijke plaats in op de agenda van de AFM, als onderdeel van de beleggersbescherming waar de AFM voor staat. De wijze waarop auditcommissies hun rol invullen wat betreft verslaggeving en accountantscontrole staat in dit specifieke onderzoek centraal. Hoewel auditcommissies niet onder direct toezicht staan van de AFM, hebben zij wel onze nadrukkelijke aandacht vanwege het steeds grotere belang dat vanuit kapitaalverschaffers wordt gehecht aan het goed functioneren van auditcommissies in de interne governance van ondernemingen. Incidenten tonen aan dat de interne governance van ondernemingen nog genoeg ruimte tot verbetering kent. Met dit verkennend onderzoek hebben we getracht in kaart te brengen hoe auditcommissies binnen de bestaande governance structuur en in de praktijk (kunnen) bijdragen aan deze verbetering. De AFM heeft specifiek inzicht willen verkrijgen in de mate waarin auditcommissies kritisch zijn (kritisch vermogen) *vis-à-vis* de verslaggeving en accountantscontrole.

De wet en de Nederlandse Corporate Governance Code regelen wat mag worden verwacht van auditcommissies op dit terrein. Nieuwe Europese regelgeving, die medio 2016 ook in Nederland in werking zal treden, zal hun rol verder versterken doordat specifieke principes uit de Nederlandse Corporate Governance Code in wetgeving worden verankerd. De wettelijke bepalingen beogen bij te dragen aan een adequaat systeem van checks en balances tussen de aandeelhouders, de externe accountant, de raad van commissarissen en het bestuur. De AFM is positief over deze bepalingen en

¹ Als in dit rapport wordt verwezen naar 'commissarissen' wordt bedoeld de commissaris in zijn hoedanigheid als voorzitter of lid van de auditcommissie dan wel als financieel expert in de zin van de Nederlandse Corporate Governance Code.

zich bewust van de belangrijke rol die auditcommissies (en daarmee de raad van commissarissen) in dit systeem van checks en balances vervullen.

Auditcommissies staan niet alleen in Nederland, maar wereldwijd bij toezichthouders in de belangstelling. De Amerikaanse toezichthouder op accountants, de *Public Company Accounting Oversight Board* (PCAOB) ziet auditcommissies als een belangrijke hefboom voor auditkwaliteit². In het Verenigd Koninkrijk verstrekt de *Financial Reporting Council* (FRC) vertrouwelijke rapportages over door hen beoordeelde individuele controles aan de betreffende accountantsorganisaties. Kopieën van deze rapportages worden verstrekt aan de voorzitter van de auditcommissie van de betreffende onderneming³. De samenwerkende toezichthouders op de financiële markten, verenigd in de *International Organization of Security Commissions* (IOSCO) en de *International Forum of Independent Audit Regulators* (IFIAR) hebben ook aangegeven aandacht te besteden aan auditcommissies. De AFM is op dit terrein door beide organisaties in de gelegenheid gesteld een leidende rol in te nemen.

Ingevolge de nieuwe Europese Auditverordening (zie ook hoofdstuk 6) zullen toezichthouders, zoals de AFM, het functioneren van auditcommissies gaan monitoren. Dit monitoren houdt niet in dat auditcommissies bij inwerkingtreding van de Verordening onder AFM-toezicht worden gesteld. Met dit rapport brengt de AFM de bestaande praktijk van het functioneren van auditcommissies bij de verslaggeving en accountantscontrole in kaart, daarmee anticiperend op deze monitoringtaak. Wij benadrukken dat de uitkomsten van dit onderzoek de mening van de geënquêteerde en geïnterviewde commissarissen weergeeft. Dit onderzoek bevat dan ook in hoofdstuk 4 een feitelijke weergave van deze meningen. Door de gehanteerde methodologie valt niet uit te sluiten dat er nu en in de toekomst nog steeds gevallen kunnen zijn waarin het kritisch vermogen afwijkt van de hier gebruikte weergave van meningen. Het beeld dat mensen en organisaties, en zo ook (leden van) auditcommissies, van hun eigen functioneren en kritisch vermogen hebben is in de praktijk immers vaak eerder te positief dan te negatief.

De uitkomsten van het verkennend onderzoek laten in ieder geval duidelijk zien dat commissarissen in auditcommissies zich bewust zijn van het belang van hun rol en dat zij zelf inschatten goed in staat te zijn deze rol voldoende kritisch in te vullen. Commissarissen erkennen daarbij dat er steeds meer van hen wordt verwacht. Op basis van de onderzoeksresultaten heeft de AFM enkele observaties en

² Zie bijvoorbeeld de speech van PCAOB-Chairman James Doty op 2 mei 2014 gehouden in Chicago http://pcaobus.org/News/Speech/Pages/05022014_Doty.

³ www.frc.org.uk/Our-Work/Conduct/Audit-Quality-Review.

aandachtspunten geformuleerd die zijn weergegeven in hoofdstuk 3. Deze kunnen de rol van de auditcommissie (en daarmee de raad van commissarissen) in het systeem van checks en balances tussen aandeelhouder, accountant en bestuur versterken.

De AFM hoopt met dit verkennende onderzoek een verdere bijdrage te leveren aan een dialoog met meer diepgang met auditcommissies. Ook hoopt de AFM dat dit onderzoek bijdraagt aan de bredere bewustwording over de rol en taakinvulling van leden van auditcommissies in het licht van de recentelijk wettelijk vastgelegde nadere eisen aan en de toegenomen verwachtingen over auditcommissies. Een kritische taakinvulling van de auditcommissies zal naar onze verwachting leiden tot een verbetering van de financiële verslaggeving van ondernemingen en de kwaliteit van de onafhankelijke accountantscontrole.

Uiteindelijk beoogt de AFM dat beleggers en andere belanghebbenden gerechtvaardigd kunnen vertrouwen op de financiële en niet-financiële informatie in de (jaar)verslaggeving en op een goed onderbouwd, professioneel-kritisch en onafhankelijk oordeel van de accountant in de controleverklaring.

Gerben Everts

Bestuurder AFM

2 Samenvatting

In de periode mei tot en met december 2014 heeft de AFM een onderzoek uitgevoerd onder commissarissen van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Daarvoor heeft de AFM een vragenlijst uitgezet bij leden en voorzitters van auditcommissies van 96 ondernemingen en daarna interviews gehouden met vijftien commissarissen. Wij hebben zestig vragenlijsten ingevuld retour ontvangen, oftewel een respons van 62 procent. Bij de selectie van commissarissen voor de interviews heeft de AFM rekening gehouden met een evenwichtige verdeling over ondernemingen die zijn genoteerd aan de AEX, AMX, ASCX en lokale fondsen. De uitkomsten van dit onderzoek geven vanuit de opzet van het onderzoek de mening van de geënquêteerde en geïnterviewde commissarissen weer. De geïnterviewde commissarissen zijn over de onderzoeksresultaten geïnformeerd.

De onderzoeksresultaten hebben betrekking op de volgende vijf onderzoeksgebieden:

1. De taken en verwachtingen van de auditcommissie wat betreft de accountantscontrole en verslaggeving;
2. De selectie van de accountant;
3. De wijze waarop de auditcommissie de kwaliteit van de accountantscontrole beoordeelt;
4. Het kennisniveau van auditcommissies ten aanzien van interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole;
5. De drijfveren en positionering van de commissaris in de auditcommissie.

Observaties

Hieronder worden de belangrijkste observaties op basis van de onderzoeksresultaten weergegeven (voor een meer uitgebreide toelichting, zie hoofdstuk 3). Op basis van deze observaties vraagt de AFM aandacht voor vijf specifieke punten vanuit de gedachte dat deze de rol van de auditcommissie (en daarmee de raad van commissarissen) in het systeem van checks en balances tussen aandeelhouder, accountant en bestuur kunnen versterken.

1. Bewustwording gevolgen afwezigheid internal auditor

Uit het onderzoek blijkt dat commissarissen de interne beheersing bij uitstek een taak vinden voor de auditcommissie. Een taak waar commissarissen veel aandacht en tijd aan besteden. Commissarissen

hechten veel waarde aan de internal auditor omdat de werkzaamheden ten aanzien van interne beheersing een bredere reikwijdte hebben dan de werkzaamheden van de externe accountant. De AFM benadrukt dat auditcommissies voor de jaarlijkse evaluatie van de noodzaak tot het aanstellen van een internal auditor, zich goed bewust moeten zijn van de risico's die verbonden zijn aan het niet hebben van een internal auditor en de extra verantwoordelijkheid die dit van de commissarissen vraagt voor (het toezicht op) de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de onderneming.

2. De rol van auditcommissies bij de selectie van de accountant

Uit vragenlijsten en interviews blijkt dat een lid van de auditcommissie of de raad van commissarissen over het algemeen leidend is in de selectiecommissie voor de keuze van een nieuwe accountant (79 procent). Dit model is in overeenstemming met de principes van de Nederlandse Corporate Governance Code en geldt als primaire basis voor ondernemingen. Wel hebben een aantal commissarissen in de interviews opgemerkt dat ook de CFO in het selectieproces een rol speelt of moet spelen en dat dit proces vaak in samenspraak met de CEO verloopt. De AFM begrijpt dit, maar heeft de indruk dat in de praktijk de invloed van de onderneming, en in het bijzonder van de CFO, op het selectieproces regelmatig verder gaat dan alleen het organiseren van en adviseren over het selectieproces. Dit staat op gespannen voet met het steeds meer ingedaalde besef dat de situatie dat de gecontroleerde feitelijk zijn eigen controleur aanstelt niet past binnen een goed functionerende governance structuur. Europese wetgeving zal de rol van de auditcommissie bij de selectie van de accountant overigens vergroten.

3. Meer aandacht vanuit auditcommissie gewenst voor interne kwaliteitsonderzoeken door de accountantsorganisatie en AFM-onderzoeken naar de kwaliteit van de accountantscontrole

Uit het onderzoek blijkt dat commissarissen over het algemeen tevreden zijn over hun externe accountant. Ook blijkt dat de auditcommissie het functioneren van de accountant bijna altijd minimaal één keer per jaar evalueert. Hierbij maken zij vooral gebruik van eigen ervaringen en informatie verkregen van het bestuur van de onderneming. Het valt niet uit te sluiten dat deze informatie in enige mate onvolledig of mogelijk gekleurd is. Nuttige externe bronnen worden niet altijd gebruikt. Commissarissen zijn beperkt bekend met de uitkomsten van de interne kwaliteitsonderzoeken die de accountantsorganisatie uitvoert op controledossiers of met de

uitkomsten van de onderzoeken van de AFM of andere toezichhouders. De AFM roept commissarissen op juist ook van deze bronnen gebruik van te maken.

De AFM merkt op dat zij vanaf 2014 per accountantsorganisatie over de uitkomsten van haar onderzoeken met betrekking tot de kwaliteit van de accountantscontroles rapporteert. Hierdoor kunnen auditcommissies beschikken over generieke informatie over de kwaliteit van individuele OOB-accountantsorganisaties. Ook is het voornemen van de minister van Financiën dat de AFM de bevoegdheid krijgt haar specifieke bevindingen uit het accountantstoezicht met betrekking tot individuele controles rechtstreeks te delen met de (raad van commissarissen van de) controlecliënt.

4. Meer aandacht nodig voor deskundigheid in de auditcommissie, passend bij de complexiteit van de onderneming

In verband met de toenemende complexiteit van verslaggeving, interne beheersing en de accountantscontrole is aansluitende eigen kennis bij commissarissen belangrijk. Sommige commissarissen hebben in de interviews gezegd dat een commissaris bij voorkeur een achtergrond zou moeten hebben als controller of CFO. De Nederlandse Corporate Governance Code vereist dat een financieel expert deel uitmaakt van de auditcommissie. Nadere formulering van principes wat betreft de financieel expert en IT-deskundigheid in de Nederlandse Corporate Governance Code zou gewenst kunnen zijn.

5. Afwegingen commissarissen bij het aanvaarden van commissariaten

Uit het onderzoek blijkt dat commissarissen een kritische houding innemen bij het aanvaarden van commissariaten, bijvoorbeeld met betrekking tot het vertrouwen dat zij hebben in het bestuur of de interne beheersing. Dit zou de mogelijkheid kunnen beperken voor ondernemingen die minder in control zijn om goede commissarissen aan te trekken, terwijl deze daar juist hard nodig zijn.

3 Observaties en aandachtspunten

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren wij de belangrijkste observaties die wij hebben op basis van de onderzoeksresultaten. Uit de observaties hebben wij een aantal aandachtspunten geformuleerd waarvoor wij aandacht vragen vanuit de gedachte dat deze de rol van de auditcommissie (en daarmee de raad van commissarissen) in het systeem van checks en balances tussen aandeelhouder, accountant en bestuur kunnen versterken.

De AFM heeft de verwachting dat auditcommissies een positieve invloed kunnen hebben op de kwaliteit van de verslaggeving en de accountantscontrole. Daarvoor is nodig dat commissarissen die deel uitmaken van een auditcommissie hun rol te allen tijde kritisch invullen en rolvast optreden. Het is van belang dat de auditcommissie kritisch is naar zowel het bestuur als de accountant en daarover verantwoording aflegt aan de aandeelhouders. Passende deskundigheid op het gebied van interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole is daarvoor noodzakelijk. De auditcommissie moet, indien nodig, voet bij stuk houden als dat is vereist (rolvastheid) richting het bestuur en de accountant.

Een sterk intern toezicht kan bijdragen aan een goede verslaggeving en accountantscontrole. Het kritisch toezicht door auditcommissies op het bestuur van de onderneming ten aanzien van de verslaggeving en de accountantscontrole is dan ook een belangrijke toetssteen voor de AFM in haar risico- en probleemgestuurde aanpak van het externe toezicht. Uiteindelijk hebben auditcommissies en de AFM dus een gemeenschappelijk belang om de kwaliteit van de verslaggeving en accountantscontrole naar een hoog niveau te brengen en op hoog niveau te houden.

3.2 Bewustwording gevolgen afwezigheid internal auditor

Observaties

Commissarissen geven aan een goed beeld te hebben van hun rol *vis-à-vis* de accountantscontrole en de verslaggeving. Commissarissen vinden dat zij deze rol voldoende kritisch invullen. Daarnaast vinden commissarissen het toezicht op de interne risicobeheersings- en controlesystemen en het kennis nemen van de werkzaamheden die een internal auditor hierbij verricht een belangrijk onderdeel van hun takenpakket. In interviews geven commissarissen aan dat zij veel waarde hechten

aan de werkzaamheden van de internal auditor van de onderneming. Zij geven ook aan zich ervan bewust te zijn dat de accountant zich in tegenstelling tot de internal auditor niet richt op alle interne risicobeheersings- en controlesystemen in de onderneming.

Aandachtspunten

De auditcommissie vervult volgens de Nederlandse Corporate Governance Code een belangrijke rol wat betreft de internal auditor. Volgens bepaling V.3.3 uit deze code dient de auditcommissie bij het ontbreken van een internal auditor (jaarlijks) te beoordelen of een internal auditor noodzakelijk is en hierover advies uit te brengen aan het bestuur.

De passage uit de Nederlandse Corporate Governance Code over het advies dat de auditcommissie uitbrengt over de internal auditor zou in de door de Monitoring Commissie aangekondigde herziening van de Code kunnen worden meegenomen. De AFM vindt dat het aan de raad van commissarissen zelf is te bepalen of een internal auditor noodzakelijk is; het volstaan met een advies aan het orgaan dat juist onderworpen wordt aan de internal audit, verhoudt zich slecht met de wettelijke aanscherping van rol- en taakinvulling van auditcommissies.

De AFM benadrukt dat auditcommissies voor de jaarlijkse evaluatie van de noodzaak tot het aanstellen van een internal auditor, zich goed bewust moeten zijn van de risico's die verbonden zijn aan het niet hebben van een internal auditor en de extra verantwoordelijkheid die dit van de commissarissen vraagt voor (het toezicht op) de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de onderneming.

3.3 De rol van de auditcommissie bij de selectie van de accountant

Observaties

Uit het onderzoek blijkt dat 83 procent van de commissarissen het eens of grotendeels eens is met de stelling dat de accountant moet worden aangesteld op voordracht van de auditcommissie. Bij de selectie vinden zij de samenstelling van het team, de ervaring van de accountantsorganisatie en de eindverantwoordelijke accountant in de sector, maar ook de wijze van communicatie door de accountant de belangrijkste criteria. De prijs vormt naar eigen zeggen een minder belangrijk criterium.

Uit de vragenlijst blijkt dat de auditcommissie vaak leidend is in de selectie van de accountant, namelijk bij 79 procent van de ondernemingen waar (onlangs) een selectie is geweest (45 van de 57 ondernemingen). In totaal is bij 12,5 procent van de ondernemingen de CEO of CFO voorzitter van de selectiecommissie. Bij AMX (15 procent), ASCX (23 procent) en lokale fondsen (17 procent) is dit vaker het geval dan bij AEX-ondernemingen (2 procent). In de vragenlijst hebben sommige commissarissen toegelicht dat ook de CFO in het selectieproces een rol speelt of moet spelen en dat dit proces vaak in samenspraak met de CEO verloopt.

Aandachtspunten

De AFM begrijpt dat de CFO een rol speelt maar heeft de indruk dat in de praktijk de invloed van de onderneming, en in het bijzonder van de CFO, op het selectieproces regelmatig verder gaat dan alleen het organiseren van en adviseren over het selectieproces. Dit staat op gespannen voet met het steeds meer ingedaalde besef dat de situatie dat de gecontroleerde feitelijk zijn eigen controleur aanstelt niet past binnen een goed functionerende governance structuur. De Wijzigingsrichtlijn en de Auditverordening die medio 2016 in Nederland van kracht zullen zijn (zie 6.2) voorzien onder andere in grotere verantwoordelijkheden van de auditcommissie ten aanzien van de wettelijke controle, waaronder een expliciete rol voor de auditcommissie bij de selectie en voordracht van de accountant. Er is wel een overlap tussen de nieuwe verplichtingen die voortvloeien uit de nieuwe Europese wetgeving en de Nederlandse Corporate Governance Code waardoor Nederlandse ondernemingen nu voor een deel al aan de nieuwe verplichtingen voldoen.

Alle auditcommissies zouden bij de selectie van de accountant een leidende rol, formeel en in de praktijk, moeten nemen. Dit is nu al een breed ingevoerde best practice, maar dit zal door de implementatie van de Wijzigingsrichtlijn en Auditverordening ook een wettelijke verplichting worden. Accountants en beleggers doen er goed aan in het bepalen van het risicoprofiel van de onderneming mee te wegen in hoeverre de auditcommissie echt leidend is geweest in deze rol. Mocht in de praktijk de invloed van anderen op het selectieproces groot zijn geweest, dan zou dit risico normaliter in meer diepgang (lagere materialiteitsgrens, hoger kritisch vermogen) in de externe accountantscontrole en een hogere vermogenskostenvoet tot uitdrukking moeten komen.

3.4 Meer aandacht vanuit auditcommissie gewenst voor interne kwaliteitsonderzoeken door de accountantsorganisatie en AFM-onderzoeken naar de kwaliteit van de accountantscontrole

Observaties

Uit het onderzoek blijkt dat commissarissen over het algemeen tevreden zijn over hun externe accountant. Ook blijkt dat de auditcommissie het functioneren van de accountant bijna altijd minimaal één keer per jaar evalueert. Hierbij maken zij vooral gebruik van eigen ervaringen en informatie verkregen van het bestuur van de onderneming.

Commissarissen zijn beperkt bekend met de uitkomsten van de interne kwaliteitsonderzoeken die de accountantsorganisatie uitvoert op controledossiers of met de uitkomsten van de onderzoeken van de AFM of andere toezichthouders. Uit de interviews blijkt dat dat commissarissen geen goed zicht hebben in de achtergrond van de bevindingen van de AFM wat betreft de accountantscontrole. Zij willen vooral weten of de bevindingen gevolgen hebben voor de verklaring bij de jaarrekening.

Aandachtspunten

De AFM heeft al vanaf 2010 naar aanleiding van eerdere onderzoeken de oproep gedaan aan accountantsorganisaties en auditcommissies van controlecliënten om met elkaar in gesprek te gaan over de uitkomsten van onderzoeken naar de kwaliteit van wettelijke controles⁴. Dit is in het bijzonder bruikbaar voor de raden van commissarissen (en auditcommissies) bij hun verantwoordelijkheid in het nemen van de regie in de selectie en evaluatie van de accountant,⁵ en bij het waarborgen van de onafhankelijkheid van de externe accountant door het goedkeuren van overige dienstverlening.⁶ De oproepen van de AFM hebben het effect gehad dat het Big 4-rapport uit 2014, waarin de meest recente stand van de kwaliteitstoetsing op accountants is opgenomen, op de agenda staat bij ruim de helft van de auditcommissies.

De reikwijdte van het onderzoek dat de AFM heeft uitgevoerd, richt zich op de vraag of de accountant voldoende en geschikte controle-informatie heeft verkregen om zijn oordeel te

⁴ Zie het [rapport Algemene bevindingen kwaliteit accountantscontrole en kwaliteitsbewaking](#) van 1 september 2010 en het [rapport naar de Kwaliteit accountantscontrole en stelsel van kwaliteitsbeheersing en -bewaking bij negen OOB-vergunninghouders](#) (21 maart 2013).

⁵ De AFM heeft deze rol benadrukt in haar rapport met uitkomsten van het [onderzoek naar de kwaliteit van de Big 4-accountantsorganisaties](#) (25 september 2014).

⁶ In het [rapport Prikkel voor kwaliteit accountantscontrole \(2011\)](#) heeft de AFM expliciet deze rol van auditcommissies besproken (). Zie ook het rapport naar [rapport naar de Naleving overgangsregeling scheiding controle en advies \(27 maart 2013\)](#).

onderbouwen, de AFM doet in het kader van haar toezicht op accountantsorganisaties geen onderzoek naar de getrouwheid van de gecontroleerde jaarrekeningen. Het is aan de externe accountant om na te gaan welke consequenties de kwalificatie van de wettelijke controle als ‘onvoldoende’ door de AFM heeft voor de controleverklaring die hij heeft afgegeven en hierover op specifieke dossiers en in algemene zin de dialoog aan te gaan met de auditcommissies.⁷

Vanwege de per 1 januari 2016 verplichte roulatie van accountantsorganisaties verwacht de AFM dat auditcommissies, naast andere bronnen, ook deze informatie nodig zullen hebben om de kwaliteit in te schatten en mee te kunnen wegen voordat ze tot een benoeming van een nieuwe accountant zullen overgaan.

Uit het verkennend onderzoek blijkt dat auditcommissies vooral gebruik maken van eigen ervaring vanuit hun eigen rol en van informatie uit de onderneming. Het valt echter niet uit te sluiten dat deze informatie in enige mate onvolledig of mogelijk gekleurd is. Nuttige externe bronnen worden niet altijd gebruikt. De AFM roept commissarissen op juist ook van deze bronnen gebruik van te maken.

Commissarissen zouden er goed aan doen bij de accountantsorganisaties te informeren naar de uitkomsten van interne kwaliteitsbeoordelingen over hun (beoogde) accountant en deze informatie gebruiken bij de evaluatie en selectie van de accountant.

Commissarissen zouden zich samen met de accountant kunnen verdiepen in de betekenis van de rapporten van de AFM en andere toezichthouders en deze betrekken bij de evaluatie van hun accountant. De AFM merkt op dat zij vanaf 2014 per individuele accountantsorganisatie over de uitkomsten van haar onderzoeken met betrekking tot de kwaliteit van de accountantscontroles rapporteert. Ook is het voornemen van de minister van Financiën dat de AFM de bevoegdheid zal krijgen haar bevindingen uit het toezicht op accountantsorganisaties rechtstreeks te delen met de (raad van commissarissen van de) controlecliënt.

⁷ Zie ook: [rapport over het onderzoek naar de kwaliteit van de Big 4-accountantsorganisaties](#), p. 23.

3.5 Meer aandacht nodig voor deskundigheid in de auditcommissie, passend bij de complexiteit van de onderneming

Observaties

Wettelijke bepalingen en de Nederlandse Corporate Governance Code vereisen een financieel expert in de auditcommissie. Door de complexiteit van verslaggeving, interne beheersing en accountantscontrole is een daarbij aansluitende kennis in de auditcommissie opportuun. Uit het onderzoek blijkt dat deze kennis door commissarissen aanwezig wordt geacht. Contacten met de accountant en de accountantsorganisatie zijn een belangrijke bron van informatie (68 procent) evenals ervaringen die commissarissen elders hebben opgedaan (70 procent). Met een aantal commissarissen is gesproken over de vereiste expertise. In interviews hebben verscheidene commissarissen het belang aangegeven van een achtergrond als CFO of registeraccountant voor hun functioneren in de auditcommissie. Uit ons onderzoek naar de samenstelling van de raden van commissarissen van ASCX-ondernemingen blijkt dat de achtergrond en/of opleiding van commissarissen vaak niet ligt op het gebied van interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole.

Volgens de Nederlandse Corporate Governance Code is IT ook een separaat taakgebied voor de auditcommissie. Uit de interviews en in de toelichting op de vragenlijst, blijkt dat voor veel commissarissen IT-deskundigheid een belangrijk aandachtspunt is in het toezicht op interne risicobeheersings- en controlesystemen. Hierbij geven zij wel aan dat zij soms zorgen hebben of er voldoende specifieke deskundigheid in de auditcommissie aanwezig is.

Aandachtspunten

Commissarissen zouden bij het toezicht op verslaggeving en accountantscontrole moeten kunnen bouwen op eigen kennis, eventueel ondersteund door onafhankelijke externe specialisten. Minder expertise op het gebied van interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole zou er toe kunnen leiden dat commissarissen voor een onafhankelijk professioneel oordeel op deze kennisterreinen steunen op de accountant. Van commissarissen mag echter worden verwacht dat ze de regels kunnen interpreteren en op basis van de hen gepresenteerde verantwoording het bestuur kritisch kunnen bevragen. Een directe open communicatie- en rapportagelijijn met de accountant is voor commissarissen wel van groot belang.

Ook vraagt het onderwerp IT nadrukkelijk meer aandacht, in relatie tot interne beheersing, gelet op de sterk toenemende digitalisering van vrijwel alle relevante bedrijfsprocessen.

Commissarissen moeten bij de samenstelling van de auditcommissie dan ook aandacht hebben voor deskundigheid die past bij de complexiteit van de onderneming. Gelet op het bovenstaande, zou een nadere formulering van principes wat betreft de financieel expert en IT-deskundigheid in de Nederlandse Corporate Governance Code gewenst kunnen zijn.

3.6 Afwegingen commissarissen bij het aanvaarden van commissariaten

Observaties

Het worden en zijn van commissaris is een keuze. Het maken van een zorgvuldige keuze is voor alle partijen van groot belang. Uit de interviews met commissarissen blijkt dat commissarissen ook zelf selectief zijn bij het aanvaarden van een commissariaat. Zaken die in aanmerking worden genomen zijn: vertrouwen in het bestuur, vertrouwen in de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de onderneming en de vraag of het commissariaat aansluit bij de eigen kennis en ervaring.

Aandachtspunten

Als mogelijke keerzijde bij de kritische toets door commissarissen geldt dat ondernemingen, waar het vertrouwen in het bestuur of de interne beheersingsomgeving minder is mogelijk ook minder goed in staat zijn deskundige en kritische commissarissen aan te trekken. En deze zijn juist daar hard nodig. Naast het maken van goede afspraken vooraf, geldt ook hier dat een directe open communicatie- en rapportagelijijn met de accountant het doorvoeren van noodzakelijke interne verbeterprocessen kan bevorderen.

4 Onderzoeksresultaten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren wij de belangrijkste onderzoeksresultaten op de vijf onderzoeksgebieden. Deze resultaten komen voort uit de zestig retour ontvangen vragenlijsten en de interviews met vijftien commissarissen.

De raad van commissarissen heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in de onderneming. Meer specifiek heeft zijn toezichhoudende functie (mede) betrekking op de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, de financiële informatieverstopping door de onderneming en de relatie met de externe accountant (verder accountant). Deze taken worden veelal toebedeeld aan de auditcommissie, een uit het midden van de raad van commissarissen geformeerde commissie.⁸

De verantwoordelijkheid voor de interne risicobeheersings- en controlesystemen en de financiële informatieverstopping ligt bij het bestuur van de onderneming. Het bestuur dient hierover de (auditcommissie van de) raad van commissarissen en de accountant tijdig te informeren en te voorzien van relevante informatie, zodat zij in staat worden gesteld intern toezicht respectievelijk controle uit te oefenen. De accountant rapporteert vervolgens aan de auditcommissie over zijn bevindingen *vis-à-vis* de controle van de verslaggeving. De auditcommissie heeft op haar beurt een belangrijke rol bij de selectie van de accountant en beoordeelt zijn onafhankelijkheid en bezoldiging, onder andere in relatie tot het verrichten van toegestane niet-controlediensten bij de onderneming.

4.2 De taken en verwachtingen van de auditcommissie wat betreft de verslaggeving en accountantscontrole

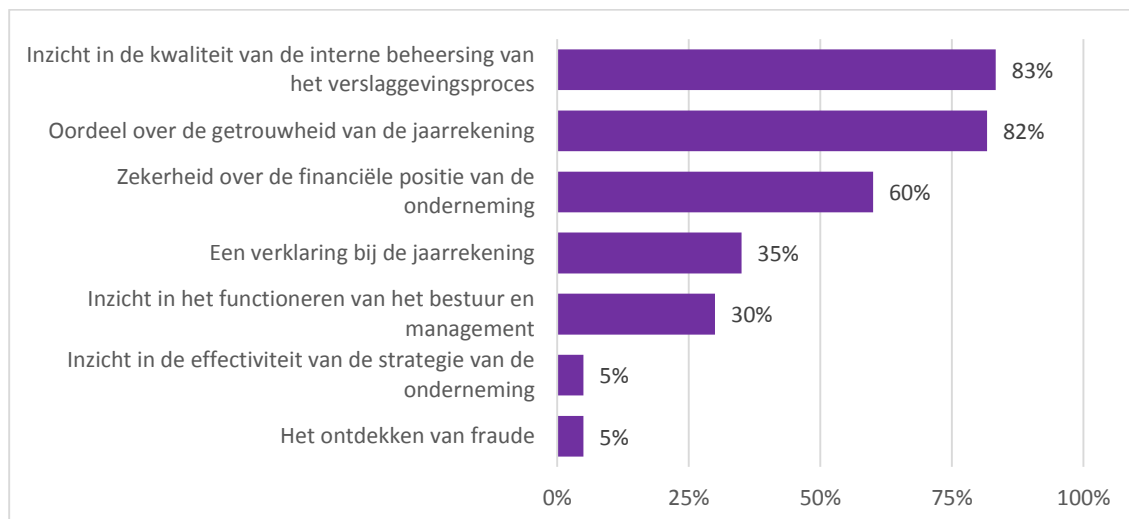
De AFM heeft onderzocht welke taken die zijn beschreven in de Nederlandse Corporate Governance Code de auditcommissies het meest belangrijk vinden en hoe zij deze taken invullen. De AFM heeft inzicht willen verkrijgen in wat commissarissen verwachten van de accountantscontrole, welke functie van de accountant zij belangrijk vinden en wat zij verwachten van de communicatie met de

⁸ Als in dit rapport wordt verwezen naar auditcommissie wordt bedoeld de auditcommissie of, als de onderneming geen auditcommissie heeft, de persoon of personen die toezicht houden op het bestuur van de onderneming ten aanzien van de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemenbeheersing, het financiële verslaggevingsproces en de relatie met de accountant.

accountant. Ook heeft de AFM onderzocht over welke onderwerpen uit de accountantscontrole commissarissen spreken met het bestuur.

Commissarissen weten wat zij van de accountantscontrole mogen verwachten. Commissarissen verwachten vooral dat de accountantscontrole hen inzicht verschaft in de kwaliteit van de interne beheersing van het verslaggevingsproces (83 procent), een oordeel geeft over de getrouwheid van de jaarrekening (82 procent) en zekerheid over de financiële positie van de onderneming (60 procent). De volledige beantwoording op de vraag wat de auditcommissie van de accountantscontrole verwacht is in Tabel 1 weergegeven:

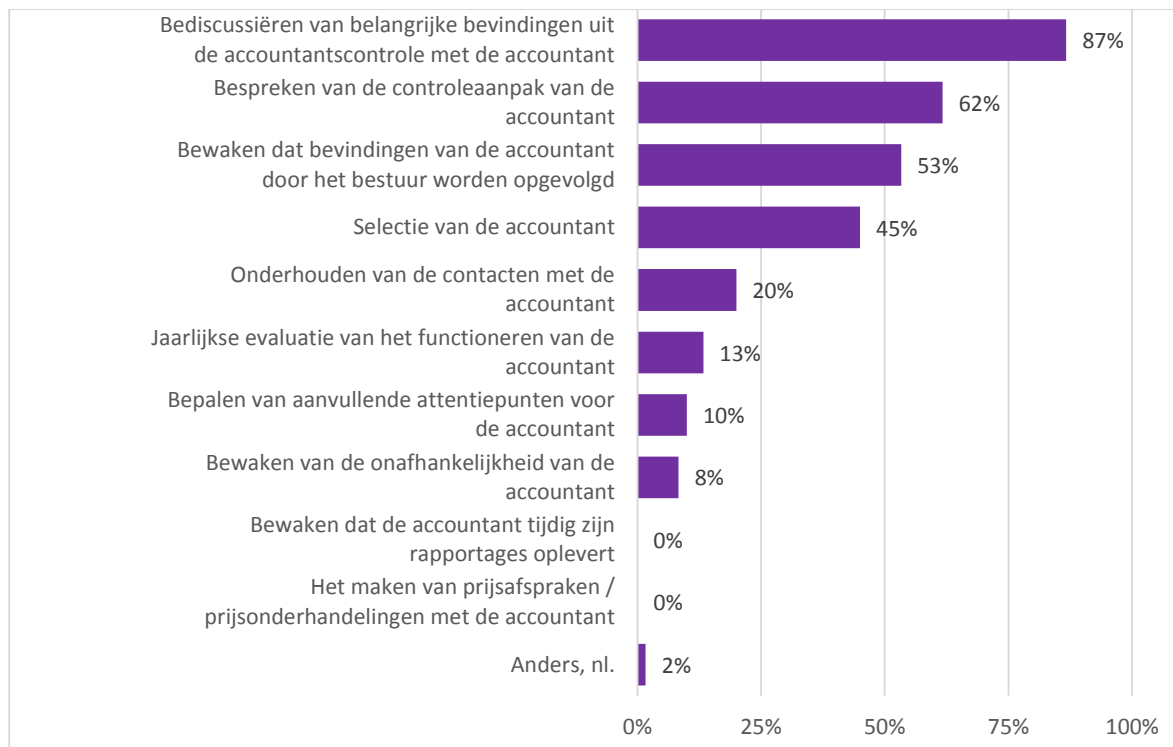
Tabel 1: Wat verwacht de auditcommissie van de accountantscontrole? (gevraagd is naar de drie belangrijkste antwoorden)

Commissarissen zijn betrokken bij de aanpak van en de bevindingen uit de controle.

Commissarissen zien als de belangrijkste taken *vis-à-vis* de accountantscontrole de bespreking van de controleaanpak (62 procent), de bespreking van de bevindingen van de accountants (87 procent), de bewaking van de opvolging van de bevindingen (53 procent), en de selectie van de accountant (45 procent). De volledige beantwoording van de vraag wat voor auditcommissies de belangrijkste taken zijn ten aanzien van de accountantscontrole is in Tabel 2 weergegeven op de volgende pagina.

Tabel 2: Wat zijn voor de auditcommissies de belangrijkste taken ten aanzien van de accountantscontrole? (gevraagd is naar de drie belangrijkste taken)

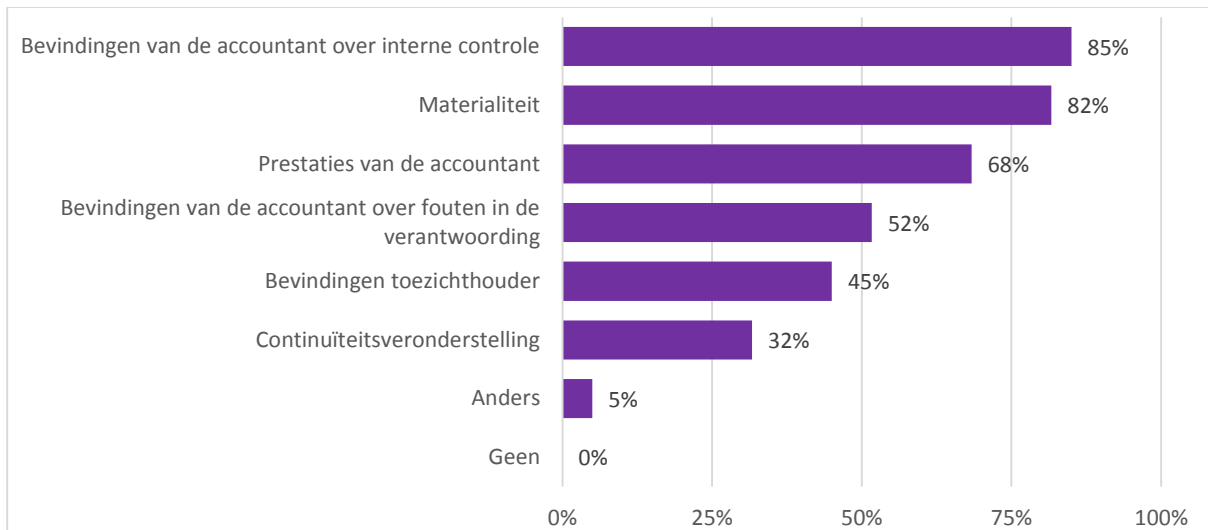

Commissarissen zijn, zo blijkt uit de interviews, vooraf betrokken bij de voorgenomen controleaanpak van de accountant. Zij beoordelen of de accountant de belangrijke risico's identificeert en hoe deze de controles in het buitenland aanpakt. Ook spreken commissarissen met de accountant over de afstemming tussen eigen werkzaamheden en die van de internal auditor. Tot slot bespreken commissarissen met de accountant gedurende en bij afronding van de controle over diens bevindingen uit de controle en de opvolging door het bestuur van de aanbevelingen van de accountant.

Dialoog met het bestuur. Commissarissen spraken in het afgelopen jaar met het bestuur onder andere over de bevindingen van de accountant over de interne controle (85 procent), materialiteit (82 procent) en de prestaties van de accountant (68 procent).

De volledige beantwoording van de vraag over de controle gerelateerde onderwerpen waarover de auditcommissie met het bestuur heeft gesproken is in Tabel 3 weergegeven op de volgende pagina.

Tabel 3: Over welke onderwerpen heeft de auditcommissie het afgelopen jaar met het bestuur gesproken wat betreft de accountantscontrole? (meerdere antwoorden mogelijk)

Toezicht op interne beheersing is een belangrijke taak voor de auditcommissie evenals de werkzaamheden die een internal auditor hierbij verricht. Commissarissen zien als hun belangrijkste taken het toezicht op het bestuur ten aanzien van de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, de financiële informatieverschaffing en de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van de in- en externe accountants.

De volledige beantwoording van de vraag over de belangrijkste taken van de auditcommissie is in Tabel 4 weergegeven op de volgende pagina.

Tabel 4: Wat zijn volgens u in de praktijk de belangrijkste taken van de auditcommissie? (gevraagd is naar de drie belangrijkste taken)

De financiële informatieverschaffing door de vennootschap (keuze van accounting policies, toepassing en beoordeling van effecten van nieuwe regels, inzicht in de behandeling van “schattingsposten” in de jaarrekening, prognoses, werk van in- en externe accountants terzake, etc.)	90 %
De werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, waaronder het toezicht op de naleving van de relevante wet- en regelgeving en het toezicht op de werking van gedragscodes.	85 %
De naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van in- en externe accountants	45 %
De rol en het functioneren van de interne auditfunctie	23 %
De financiering van de vennootschap	22 %
De relatie met de externe accountant waaronder in het bijzonder zijn onafhankelijkheid, de bezoldiging en eventuele niet-controlewerkzaamheden voor de vennootschap	17 %
De werking en beheersing van de informatie- en communicatietechnologie	12 %
Het beleid van de vennootschap met betrekking tot tax planning en fair contribution	3 %
Anders, nl.	3 %

Commissarissen hebben in de vragenlijst en in de interviews toegelicht dat – naast de drie keuzes die zij hebben gemaakt – ook andere onderwerpen als financiering en tax planning en fair contribution belangrijk zijn.

Dit onderzoek heeft zich primair gericht op de interactie tussen de auditcommissie en de externe accountant en is minder specifiek gericht geweest op het toezicht van de auditcommissie op het bestuur wat betreft de interne beheersing van een onderneming of het functioneren van de internal auditor. Veel commissarissen hebben in de vragenlijst evenwel toegelicht dat de interne beheersing een belangrijk aandachtspunt is voor de auditcommissie naast de verslaggeving en de relatie met de accountant. Uit de interviews blijkt dat de meeste commissarissen een groot belang hechten aan een goede en onafhankelijke internal auditor, omdat zij het belangrijk vinden dat de onderneming zelf ‘in control’ is. Commissarissen vinden dat een internal auditor beter in staat is dan de accountant de voor de onderneming specifieke risico’s te identificeren en te toetsen. De accountant richt vaak slechts op de interne beheersingsmaatregelen die zijn gericht op het verslaggevingsproces. Uit de interviews blijkt dat een goede afstemming van werkzaamheden tussen de internal auditor en de accountant een belangrijk aandachtspunt voor de auditcommissie vormt. De accountant zien zij

daarbij als een belangrijke (externe) partij om ook over het functioneren van de internal auditor een oordeel te geven.

De communicatie door de accountant is belangrijk. Uit de interviews blijkt dat de commissarissen van de accountant verwachten dat hij een stevige gesprekspartner is, zowel richting bestuur als auditcommissie. De meeste commissarissen die de AFM heeft gesproken, hechten hierbij aan formele én informele communicatie over de bevindingen van de accountant. Zij verwachten niet alleen bevindingen over harde zaken maar ook over bijvoorbeeld de ‘toon aan de top’. Commissarissen vinden het belangrijk dat de accountant het eerlijke verhaal vertelt en dat de commissarissen het gevoel hebben dat de accountant ‘stevig in zijn schoenen staat’. Uit de interviews blijkt dat commissarissen ook een één op één dialoog hebben met de accountant en – waar mogelijk - met de internal auditor.

De commissarissen blijken overwegend positief over de communicatie met de accountant. Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt dat commissarissen het voor bijna 100 procent eens zijn met de stelling dat het bestuur en de accountant dilemma’s tijdig en open delen. Meer dan 80 procent van de commissarissen beoordeelt de kwaliteit van de communicatie door de accountant als goed of zeer goed. De vraag of de accountant ook rechtstreeks aan de auditcommissie moet rapporteren, zonder tussenkomst van het bestuur of de CEO, wordt niet eenduidig beantwoord. 52 procent van de commissarissen is het (volledig) eens en 38 procent is het (volledig) oneens met deze stelling.

De controlefunctie van de accountant is belangrijk. Commissarissen geven in de interviews en in de toelichting op de vragenlijst aan de controlefunctie en het oordeel van de accountant over interne beheersing en verslaggeving belangrijk te vinden. Een aantal commissarissen geeft nadrukkelijk aan de controlefunctie van de accountant belangrijk te vinden. Ze hechten minder waarde aan werkzaamheden die niet aan de controle van de jaarrekening zijn gerelateerd.

4.3 De selectie van de accountant

De AFM heeft onderzocht wat de rol is van de auditcommissie bij de selectie van een nieuwe accountant. Waar letten commissarissen op bij hun keuze en wat is bepalend voor de uiteindelijke keuze?

De auditcommissie levert in het algemeen de voorzitter van de selectiecommissie voor de benoeming van de accountant. De accountant wordt benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders (ava), op voordracht van de raad van commissarissen. De auditcommissie en het

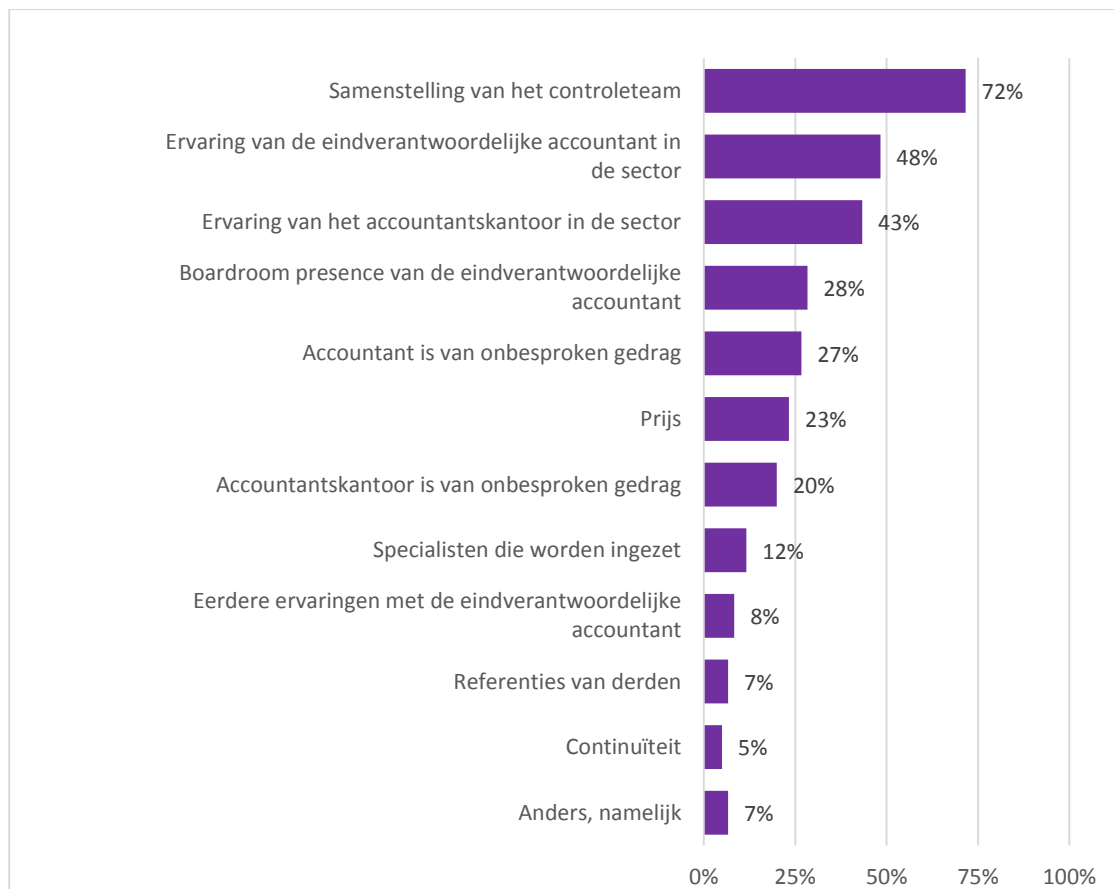
bestuur zijn hierbij adviserend. Commissarissen vinden een pro-actieve rol van de auditcommissie (of de raad van commissarissen) in de selectie van de accountant een belangrijk aspect van hun taak. Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt dat een groot deel van de commissarissen (83 procent) het volledig of grotendeels eens is met de stelling dat de accountant moet worden aangesteld op voordracht van de auditcommissie. Bij 79 procent van de ondernemingen waar (onlangs) een selectie is geweest, is een lid van de raad van commissarissen of auditcommissie voorzitter van de selectiecommissie. In totaal is bij 12,5 procent van de ondernemingen de CEO of CFO voorzitter van de selectiecommissie. Bij AMX (15 procent), ASCX (23 procent) en lokale fondsen (17 procent) is dit vaker het geval dan bij AEX-ondernemingen (2 procent).

Samenstelling controleteam en ervaring belangrijke criteria, prijs een minder belangrijk criterium.

Bij de selectie van de accountantsorganisatie kijken commissarissen naar de samenstelling van het controleteam (72 procent), de ervaring van de accountantsorganisatie in de sector (43 procent) en de ervaring van de eindverantwoordelijke accountant in de sector (48 procent).

De volledige beantwoording van de vraag wat de belangrijkste criteria zijn voor de auditcommissie bij het selecteren van de accountantsorganisatie is in Tabel 5 weergegeven op de volgende pagina.

Tabel 5: Wat zijn de belangrijkste criteria voor de auditcommissie bij het selecteren van de accountantsorganisatie? (gevraagd is naar de drie belangrijkste criteria)

Uit de interviews blijkt dat communicatie en overtuigingskracht van de accountant belangrijke selectiecriteria zijn. Commissarissen moeten het gevoel hebben dat de accountant een sterke persoonlijkheid is die zijn rug recht kan houden. Ook blijkt uit de interviews dat auditcommissies weinig verschil ervaren tussen de Big 4-accountantsorganisaties onderling en dat zij weinig ervaring hebben met overige accountantsorganisaties met een vergunning om de accountantscontrole bij beursgenoteerde ondernemingen te verrichten (overige OOB-accountantsorganisaties). Commissarissen geven aan dat als de overige OOB-accountantsorganisaties worden uitgenodigd een offerte uit te brengen, vaak een gebrek aan lokale aanwezigheid in het buitenland en een tekort aan (specialistische) kennis ertoe leidt dat aan deze accountantsorganisaties geen opdracht wordt verleend.

Zoals blijkt uit tabel 5 lijkt de prijs van de accountantscontrole geen doorslaggevend criterium te zijn (23 procent). Een aantal commissarissen zegt in de interviews zich zorgen te maken over de roulatie

van accountantsorganisaties, omdat in dit proces, geconcentreerd in 1 á 2 jaren, veel tijd en geld is gaan zitten. Zij zien het als taak van de auditcommissie te bewaken dat de audit fee niet te laag wordt en stellen hier vragen over als de audit fees van de verschillende offertes sterk van elkaar afwijken. Een aantal commissarissen geeft aan dat het aantal uren dat de accountant besteedt wel een belangrijk criterium is bij de evaluatie en/of selectie van de accountant. 77 % van de commissarissen heeft, zo blijkt uit de vragenlijst, inzicht in de uren die de accountant besteedt.

4.4 De wijze waarop de auditcommissie de kwaliteit van de accountantscontrole beoordeelt

De AFM heeft onderzocht op welke wijze en hoe vaak de auditcommissie het functioneren van de accountant beoordeelt. Verder heeft de AFM onderzocht of commissarissen tevreden zijn met de kwaliteit van hun accountant en hoe zij de communicatie met de accountant ervaren.

Accountantsorganisaties beoordelen de kwaliteit van hun accountants door het uitvoeren van interne kwaliteitsonderzoeken op uitgevoerde accountantscontroles. De AFM rapporteert publiekelijk over haar onderzoeksbevindingen naar de kwaliteit van de accountantscontrole uit het toezicht op accountantsorganisaties. De AFM heeft de commissarissen gevraagd in hoeverre zij hiermee bekend zijn.

Bijna altijd jaarlijkse evaluatie van het functioneren van de accountant. Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt dat 93 procent van de commissarissen de kwaliteit van de accountant één keer per jaar of vaker beoordeelt. Ook blijkt dat gesprekken met de accountant (98 procent) en de jaarlijkse evaluatie van de accountant (93 procent) de belangrijkste bronnen van informatie zijn om de kwaliteit van de accountant te beoordelen. Uit de interviews blijkt dat de wijze waarop de accountant communiceert (de rolvastheid) een belangrijk aspect is in de beoordeling.

Verder geeft een aantal commissarissen in de interviews aan dat ook andere direct bij de controle betrokkenen, zoals bijvoorbeeld de CFO, het hoofd van de internal audit, directeuren van werkmaatschappijen, bij de beoordeling worden betrokken.

De commissarissen zijn tevreden over de kwaliteit van de accountant. Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt dat de meeste commissarissen tevreden zijn over de kwaliteit van de accountant (90 procent) en de communicatie met de accountant (83 procent). Dit blijkt ook uit de meeste interviews. In de interviews en in de toelichting op de vraag over de mogelijkheden om de kwaliteit van de accountantscontrole te verbeteren, plaatsen commissarissen wel een aantal kritische noten:

over de deskundigheid, bijvoorbeeld op het gebied van IT, de inhoudelijke feedback (duidelijkheid over de bevindingen) en over de 'stevigheid' van de accountant in de communicatie. In de interviews hebben commissarissen een aantal keer het belang benadrukt van de inzet van specialisten om de oordeelsvorming van de auditcommissie te ondersteunen.

Commissarissen zijn over het algemeen niet bekend met interne kwaliteitsonderzoeken of de rapporten van de AFM over de kwaliteit. Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt weinig bekendheid over de kwaliteit van de accountant voortkomend uit resultaten van interne kwaliteitsonderzoeken van het accountantskantoor (28 procent) of met de rapportages van toezichthouders zoals de AFM, DNB of ACM. Van de commissarissen geeft 55 procent aan bekend te zijn met onderzoeken van de AFM naar de kwaliteit van accountantsorganisaties, door een mondelinge (37 procent) of schriftelijke toelichting (15 procent) van de accountant, of doordat zij een kopie van het AFM-rapport hebben ontvangen (13 procent). Van de commissarissen geeft 45 procent aan niet bekend te zijn met de publieke AFM-rapporten (meerdere antwoorden waren mogelijk). De uitkomsten van de AFM-onderzoeken naar verslaggeving van ondernemingen (zoals het rapport 'In Balans 2014') zijn bekend bij 80 procent van de commissarissen.

In de interviews is de AFM ingegaan op het verschil tussen het positieve oordeel dat commissarissen hebben over hun accountant en de bevindingen van de AFM in haar rapport over de kwaliteit van de accountantscontroles bij de Big 4-accountantsorganisaties van september 2014. De commissarissen die wij hebben gesproken, wisten dat dit rapport onlangs was uitgebracht en zij vertelden door de accountant te zijn benaderd of hebben het rapport (en de bespreking met de accountant) op de agenda van de auditcommissie staan. De commissarissen geven aan geen goed zicht te hebben op de achtergronden van het AFM-rapport. Zij geven aan zich niet geroepen te voelen de controledossiers van de accountant ook zelf 'te controleren'. Bovendien geven zij aan dat het voor hen niet duidelijk is of de bevindingen gevolgen hebben voor de juistheid van de verklaringen die zijn afgegeven.

Gemengde reacties op rechtstreeks contact. Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt verdeeldheid over de verschillende opties voor rechtstreeks contact tussen de AFM en de auditcommissie. 35 procent van de commissarissen vindt contact niet noodzakelijk en 39 procent van hen zou contact willen hebben via bijvoorbeeld rondetafelbijeenkomsten.⁹ 13 procent van de commissarissen geeft

⁹ [Nieuwsbericht: Verslag 'AFM in gesprek met de commissaris](#).

aan dat het contact op het niveau van de raad van commissarissen zou moeten plaatsvinden en 25 procent van hen wil dat de auditcommissie bij vragen direct contact kan opnemen met de AFM.

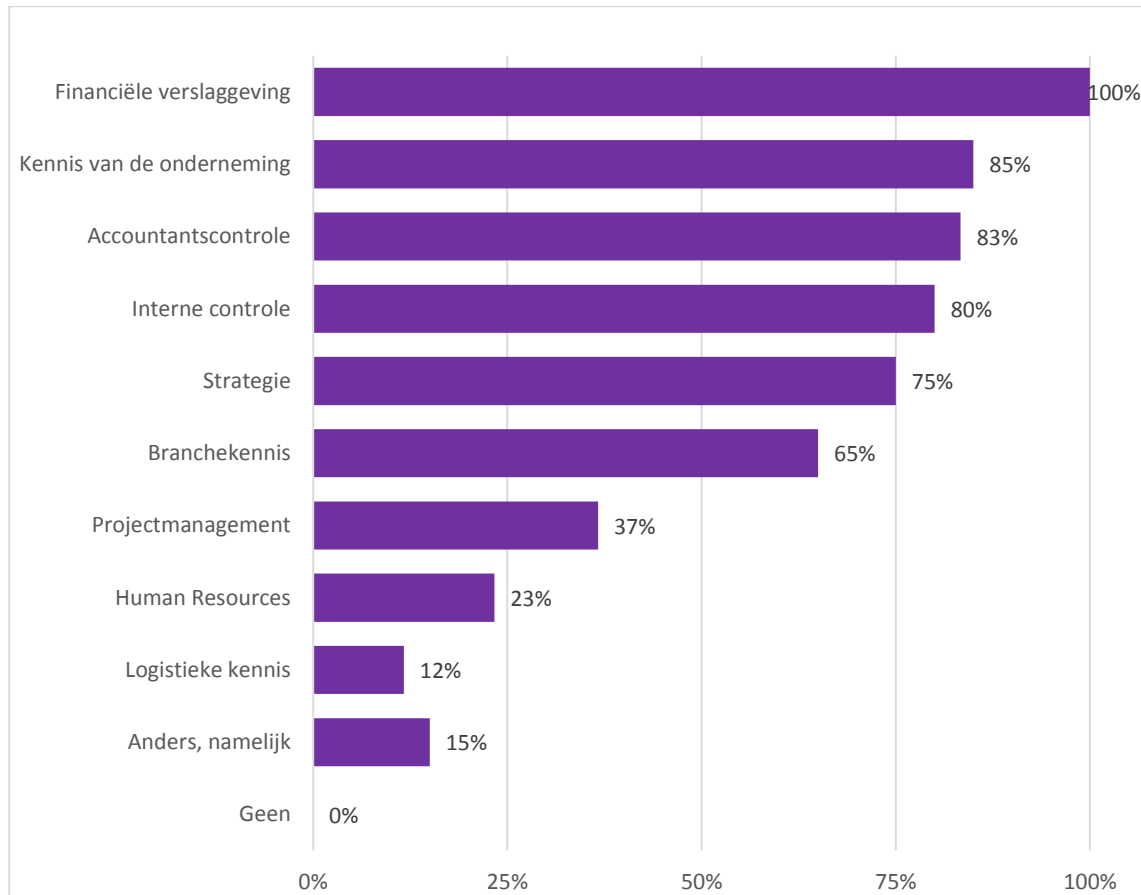
4.5 Het kennisniveau van auditcommissies ten aanzien van interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole

De AFM heeft gevraagd naar de belangrijkste informatiebronnen voor de auditcommissie voor het verkrijgen van kennis over de interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole. Ook heeft de AFM onderzocht wat de belangrijkste taken zijn van de auditcommissie wat betreft de verslaggeving en hoe de auditcommissie de kwaliteit van de verslaggeving en de accountantscontrole bevordert. Wij hebben tot slot onderzocht welke achtergrond commissarissen van ASCX-beursgenoteerde ondernemingen hebben.

Commissarissen achten relevante expertise in ruime mate aanwezig. Commissarissen achten expertise over interne beheersing (80 procent), verslaggeving (100 procent) en accountantscontrole (83 procent) in ruime mate aanwezig. Daarnaast beschikken auditcommissies over branche (65 procent) – en ondernemingskennis (85 procent) en expertise op het gebied van strategie (75 procent), zoals blijkt uit de antwoorden.

De volledige beantwoording van de vraag welke expertise beschikbaar is in de auditcommissie is in Tabel 6 weergegeven op de volgende pagina.

Tabel 6: Welke expertise is beschikbaar in de auditcommissie? (meerdere antwoorden mogelijk)

Commissarissen geven aan dat commissarissen voldoende kennis hebben. Ervaring die commissarissen elders hebben opgedaan (70 procent) en contacten met de accountant of de accountantsorganisatie (68 procent) zijn de belangrijkste informatiebronnen voor algemene kennis over verslaggeving en accountantscontrole. Daarnaast verkrijgen commissarissen kennis door opleiding, training en permanente educatie (47 procent).

De volledige beantwoording van de vraag wat in de praktijk de belangrijkste informatiebronnen voor de auditcommissie zijn is in Tabel 7 weergegeven op de volgende pagina.

Tabel 7: Wat zijn in de praktijk de belangrijkste informatiebronnen voor de auditcommissie voor het verkrijgen van algemene kennis over de accountantscontrole en verslaggeving? (gevraagd is naar de drie belangrijkste informatiebronnen)

Uit een vraag naar de behoefte aan meer kennis geeft 67 procent van de commissarissen aan incidenteel behoefte te hebben aan meer kennis op het gebied van verslaggeving en 27 procent van hen heeft die behoefte regelmatig. 73 procent van de commissarissen geeft aan incidenteel meer behoefte te hebben aan meer kennis over de accountantscontrole en 13 procent van hen heeft deze behoefte regelmatig.

De kennis moet aansluiten bij de complexe (IFRS) regelgeving en steeds complexer wordende (interne beheers)omgeving. Wettelijke bepalingen en de Nederlandse Corporate Governance Code eisen een ‘financieel expert’ in de auditcommissie. Een nadere invulling van deze term ontbreekt. Met een aantal commissarissen is gesproken over de vereiste expertise. Verslaggevingsregels zijn complex en veranderen voortdurend. Ook interne beheersing wordt complexer door wetgeving, IT-ontwikkelingen en internationalisering. Een aantal commissarissen geeft aan dat zij hun ervaring als accountant of vanuit een CFO hoofdfunctie erg belangrijk vinden.

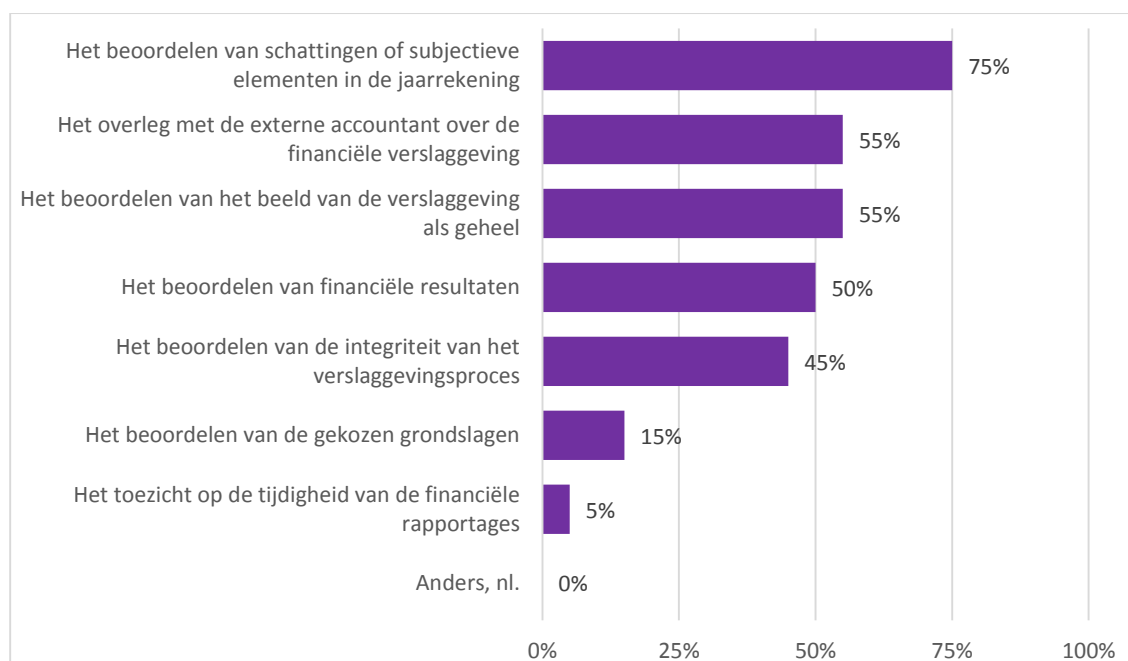
Bij haar toezichhoudende werkzaamheden op verslaggeving ziet de AFM dat genoteerde ondernemingen niet altijd een (voormalige) CFO of registeraccountant hebben in de raad van commissarissen. Om meer inzicht te krijgen in de beschikbare deskundigheid bij commissarissen, heeft de AFM voor één beurssegment (ASCX) geïnventariseerd wat de achtergrond is van de commissarissen die wij hebben betrokken in ons onderzoek. Hieruit blijkt dat de commissarissen veelal een achtergrond als bestuurder (CEO) lijken te hebben, afkomstig zijn uit de bancaire sector of ervaring hebben als organisatieadviseur. Het blijkt dat commissarissen niet zozeer een achtergrond op het gebied van verslaggeving, accountantscontrole of interne beheersing hebben.

IT-deskundigheid in de auditcommissie is een aandachtspunt. Volgens de Nederlandse Corporate Governance Code is IT een separaat taakgebied voor de auditcommissie. Uit de interviews, en in de toelichting op de vragenlijst, blijkt dat voor veel commissarissen IT-deskundigheid een belangrijk aandachtspunt is in het toezicht op interne risicobeheersings- en controlesystemen. Dit is een gebied waar zij soms zorgen hebben over een voldoende mate van deskundigheid in de auditcommissie.

Betrokkenheid auditcommissie bij verslaggeving. Commissarissen zien als hun belangrijkste taken ten aanzien van de verslaggeving het beoordelen van subjectieve elementen in de jaarrekening (75 procent), het beoordelen van het beeld van de verslaggeving als geheel (55 procent) en het overleg met de accountant over de verslaggeving (55 procent).

De volledige beantwoording van deze vraag is in Tabel 8 weergegeven op de volgende pagina.

*Tabel 8: Wat zijn de belangrijkste taken voor de auditcommissie ten aanzien van verslaggeving?
(gevraagd zijn de drie belangrijkste taken)*

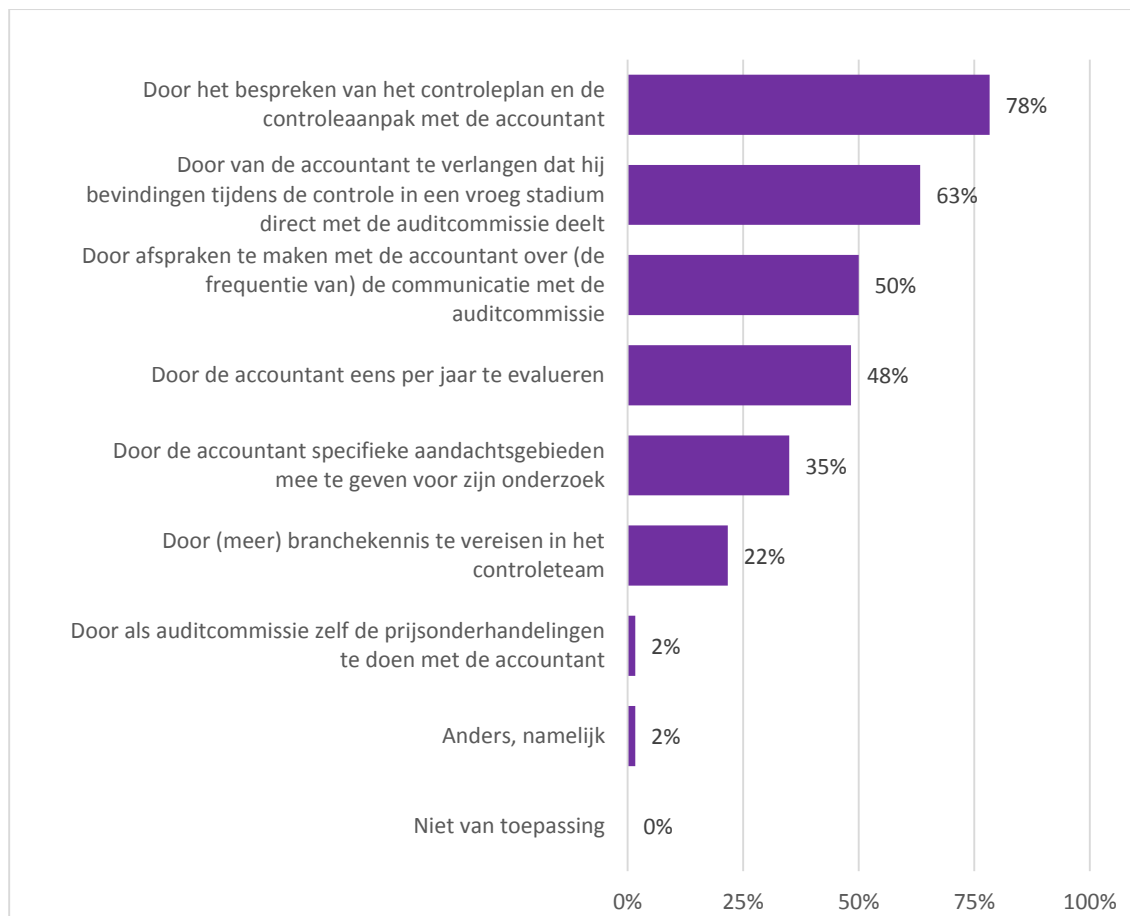

Ten aanzien van vijf (genoemde) wijzen waarop de auditcommissie de kwaliteit van de verslaggeving bevordert blijkt dat zij dit doen door analyse van verschillende waarderingsmethodieken (75 procent), beoordeling van kritische posten in de verslaggeving (95 procent), besprekingen met de accountant (100 procent) en bespreking van de bevindingen van de accountant met betrekking tot risicoposten (98 procent). De inzet op geïntegreerde verslaggeving (42 procent) lijkt nog relatief laag op de agenda te staan.

Betrokkenheid auditcommissie bij accountantscontrole. De commissarissen bevorderen de kwaliteit van de controle door de accountant vooral door het bespreken van het controleplan en de controleaanpak met de accountant (78 procent) en door te verlangen van de accountant dat hij bevindingen tijdens de controle in een vroeg stadium direct met de auditcommissie deelt (63 procent).

De volledige beantwoording van de vraag op welke wijze de auditcommissie de kwaliteit van de controle door de accountant bevordert is in Tabel 9 weergegeven op de volgende pagina.

Tabel 9: Op welke wijze bevordert de auditcommissie de kwaliteit van de controle door de accountant? (gevraagd is naar de drie belangrijkste wijzen)

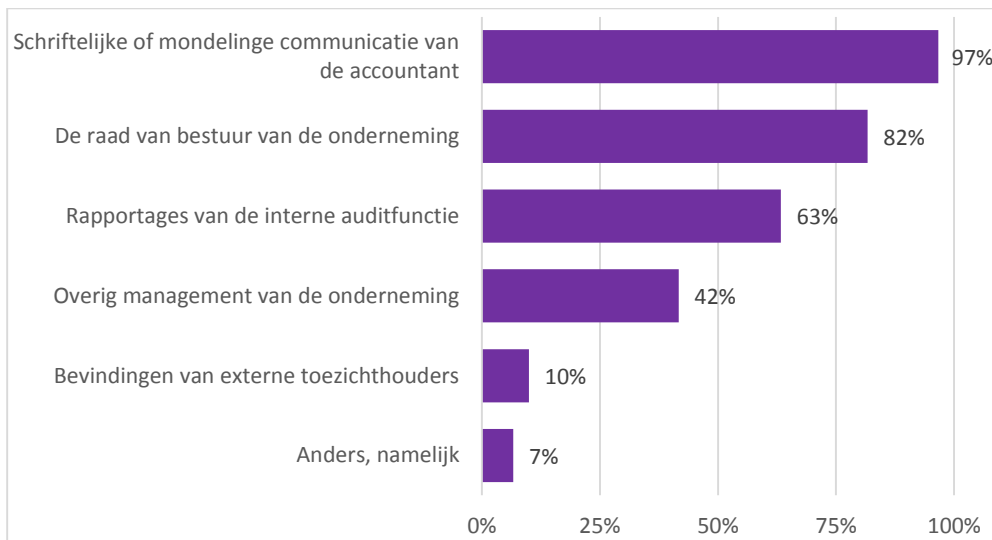

Informatie uit verschillende bronnen. Voor leden van de auditcommissie is het bestuur niet de enige bron voor het verkrijgen van informatie over de kwaliteit van de interne beheersing en de kwaliteit van de verslaggeving. Naast rapportages van het bestuur (82 procent voor interne beheersing respectievelijk 88 procent voor verslaggeving) zijn informatie van de accountant (97 procent respectievelijk 100 procent), van de internal auditor (63 procent respectievelijk 58 procent) en van overig management in de onderneming (42 procent respectievelijk 28 procent) belangrijk voor kennis omtrent de interne beheersing en de verslaggeving van de onderneming. Rapportages van externen (10 procent respectievelijk 17 procent) zijn ook een informatiebron. Commissarissen geven in de interviews aan dat zij (bij grote ondernemingen) vestigingen van de onderneming bezoeken en zij spreken ook met business managers, risk officers etc.

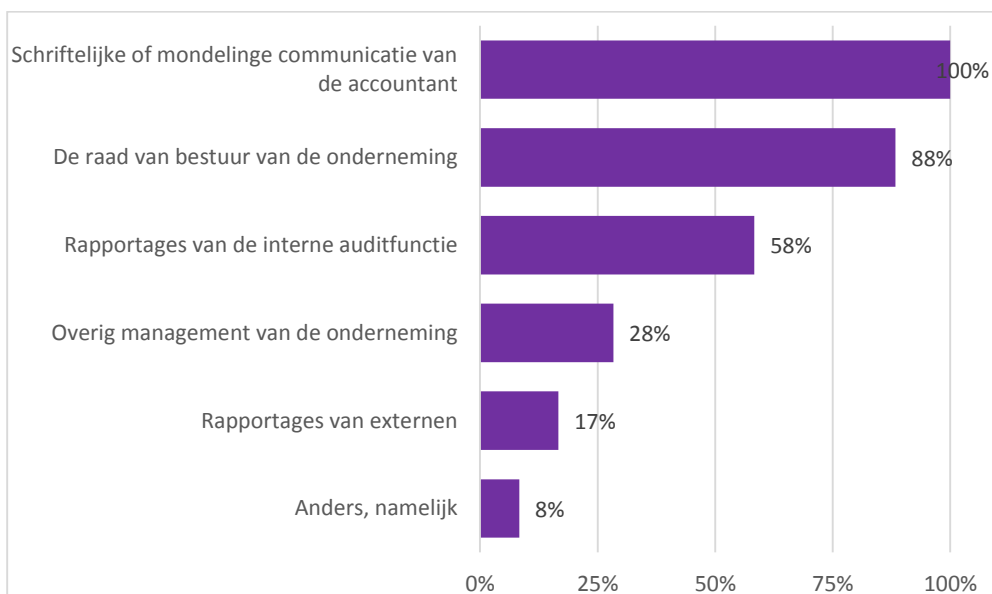
De percentages zijn weergegeven in Tabel 10 en Tabel 11 op de volgende pagina.

Tabel 10 en Tabel 11: Wat zijn de belangrijkste bronnen voor het verkrijgen van informatie over de kwaliteit van de interne beheersing en de kwaliteit van de verslaggeving voor auditcommissie? (gevraagd is naar de drie belangrijkste bronnen)

Interne beheersing

Verslaggeving

Commissarissen geven in de interviews aan dat de informatie van de accountant een belangrijke bron is om het verslaggevingsproces te kunnen beoordelen en om een oordeel te krijgen over de aanvaardbaarheid van de standpunten van het management.

4.6 De drijfveren en positionering van de commissaris in de auditcommissie

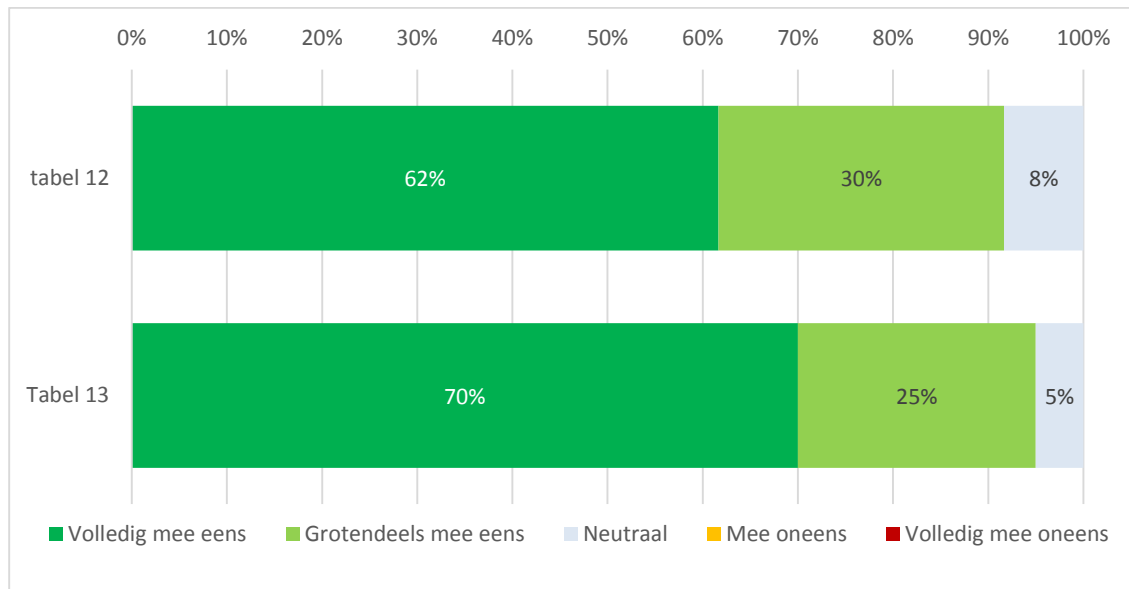
Wij hebben onderzocht wat de drijfveren bij de geënquêteerde en geïnterviewde commissarissen zijn om commissaris bij een onderneming te worden. Ervaren zij waardering van bestuur en overige leden van de auditcommissie wanneer zij een kritische houding innemen? Tot slot heeft de AFM onderzocht of commissarissen meer uitgebreid in het jaarverslag zouden willen rapporteren over de bevindingen uit de accountantscontrole en de wijzen waarop zij hiermee zijn omgegaan. Deze vragen zijn – naast enige aandacht in de vragenlijst - hoofdzakelijk in de interviews aan de orde gekomen.

Commissarissen zijn selectief. Uit de interviews blijkt dat afwegingen om een commissariaat te accepteren tweeledig zijn: het kunnen inzetten van (in de praktijk opgebouwde) kennis en ervaring of omdat een beroep op hen is gedaan (vanwege die kennis en ervaring). Kennis van de onderneming wordt hierbij als heel belangrijk gezien. Een aantal commissarissen geeft aan dat zij soms veel tijd hebben moeten besteden om zich de specifieke kenmerken van een onderneming eigen te maken. Hierbij wordt gesproken met meerdere managementlagen in de onderneming. Commissarissen geven over het algemeen ook aan dat zij commissariaten alleen aannemen als deze aan bepaalde (eigen) voorwaarden voldoen. Dit kan zijn het bestaan van een internal auditor, vertrouwen in het bestuur en de interne beheersingsomgeving of gevoel met de (business van) de onderneming. Om dezelfde reden worden commissariaten in bijvoorbeeld de financiële sector soms niet aangegaan vanwege de complexiteit hiervan.

Waardering voor kritische houding. Commissarissen geven in de interviews aan dat zij het cruciaal vinden een kritische houding aan te nemen ten opzichte van elkaar en het bestuur. De personen waar men mee te maken heeft (de toon aan de top) vinden de commissarissen belangrijk. De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat raden van commissarissen en auditcommissies tenminste eenmaal per jaar hun eigen functioneren evalueren. Uit interviews blijkt dat de commissarissen dit (jaarlijkse) self-assessment als waardevol ervaren.

De mening van de commissarissen op de stelling dat de kritische houding van de auditcommissie naar het bestuur door het bestuur wordt gewaardeerd en een kritische houding naar elkaar binnen de auditcommissie wordt gewaardeerd is in de Tabellen 12 en 13 weergegeven:

Tabel 12 (Bestuur) en tabel 13 (Naar elkaar): Kritische houding van de auditcommissie naar het bestuur wordt door het bestuur gewaardeerd en een kritische houding naar elkaar wordt binnen de auditcommissie gewaardeerd (gevraagd is naar mening over de stelling).

Uit de tabellen blijkt dat de commissarissen het volledig of grotendeels (92% respectievelijk 95%) eens zijn met de stelling dat een kritische houding van de auditcommissie naar het bestuur en binnen de auditcommissie onderling wordt gewaardeerd.

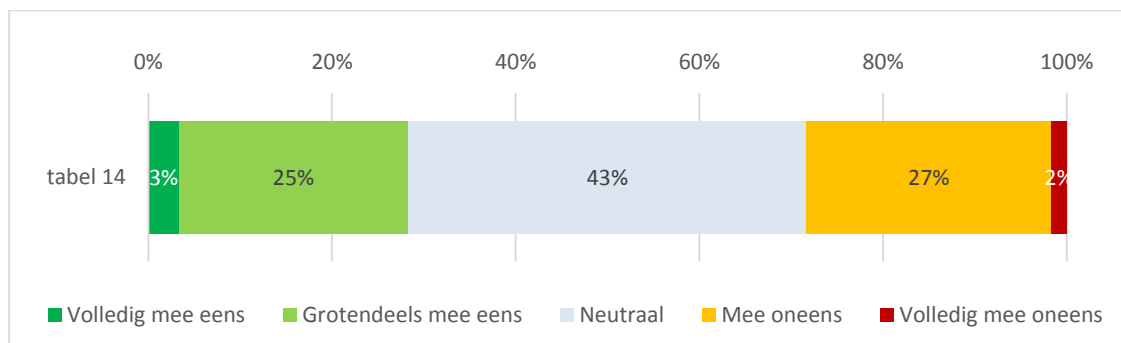
De auditcommissie is een adviesorgaan voor de gehele raad van commissarissen. Commissarissen geven aan dat ze merken dat het gevaar bestaat dat de raad van commissarissen de verantwoordelijkheid wat betreft de accountantscontrole en verslaggeving ‘uitbestedt’ aan de auditcommissie. De auditcommissie waakt hiervoor en ziet dit als een uitdrukkelijke verantwoordelijkheid voor de voltallige raad van commissarissen. Sommige commissarissen geven aan dat ook onderwerpen als strategie door de auditcommissie worden voorbereid, omdat daar de relevante kennis aanwezig is. Andere auditcommissies richten zich juist alleen op de taken uit de Code en vinden dat andere onderwerpen juist bij de raad van commissarissen als geheel liggen.

Auditcommissies ervaren de ava niet als drijfveer voor inzet op kwaliteit verslaggeving en accountantscontrole. De AFM heeft, naast het beoordelen van de ava-verslagen, in de interviews de vraag gesteld in hoeverre auditcommissies in de ava kritisch worden bevraagd door aandeelhouders. Verscheidene commissarissen geven in de interviews aan dat de belangstelling van de aandeelhouders over het algemeen gericht is op andere onderwerpen dan de verslaggeving en

accountantscontrole. Er worden in de ava vooral vragen gesteld over de strategie van de onderneming, het dividend en de remuneratie.

Geen eenduidig beeld over uitgebreidere rapportageverplichting. Om een aandeelhouder meer handvatten te geven om kritisch te zijn tijdens de ava kan er bijvoorbeeld in het jaarverslag uitgebreider gerapporteerd worden over de bevindingen over de interne controle, de verslaggeving en de controle van de accountant. De AFM heeft gevraagd hoe de commissarissen hierover denken. Het merendeel van de commissarissen staat hier neutraal (43 procent) tegenover of is het hiermee grotendeels eens (25 procent) of oneens (27 procent). De overige percentages zijn in Tabel 14 weergegeven:

Tabel 14: Stelling: het zou goed zijn als de raad van commissarissen/auditcommissie in het jaarverslag uitgebreider rapporteert over de bevindingen uit de accountantscontrole en ook over hoe men hiermee is omgegaan.

5 Opzet van het onderzoek

Paragraaf 5.1 beschrijft de reikwijdte van het onderzoek en in paragraaf 5.2 wordt de aanpak van het onderzoek toegelicht.

5.1 Reikwijdte van het onderzoek

In dit onderzoek heeft de AFM commissarissen van auditcommissies naar hun mening gevraagd over hoe zij aankijken tegen hun rolinvulling ten aanzien van de verslaggeving en accountantscontrole. De AFM heeft hiermee inzicht willen verkrijgen in de mate waarin auditcommissies kritisch zijn (kritisch vermogen) wat betreft de kwaliteit van de verslaggeving en accountantscontrole. De uitkomsten van dit onderzoek geven vanuit de opzet van het onderzoek de mening van de geïnterviewde en geïnterviewde commissarissen weer.

Het onderzoek heeft betrekking op vijf gebieden die invulling geven aan de verwachting die de AFM heeft van de rol die auditcommissies kunnen vervullen wat betreft de verslaggeving en accountantscontrole binnen het systeem van checks en balances tussen bestuur en accountant:

- 1 De taken en verwachtingen van de auditcommissie wat betreft de verslaggeving en accountantscontrole;
- 2 De selectie van de accountant;
- 3 De wijze waarop de auditcommissie de kwaliteit van de accountantscontrole beoordeelt;
- 4 Het kennisniveau van auditcommissies ten aanzien van interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole;
- 5 De drijfveren en positionering van de commissaris in de auditcommissie.

Ad 1) Hier heeft de AFM onderzocht wat auditcommissies zien als hun belangrijkste taken, wat hun verwachtingen zijn ten aanzien van de accountantscontrole en hoe zij hun toezichhoudende taak in de praktijk vervullen. Is de verplichte accountantscontrole voor de auditcommissie een vast gegeven of heeft deze daadwerkelijk toegevoegde waarde voor de auditcommissie?

De vragen die de AFM aan de commissarissen heeft gesteld, richtten zich op de taken, de verwachtingen die er bij hen leven ten aanzien van de controle, de betrokkenheid bij de controleaanpak en de besprekingen met de accountant over bevindingen en de opvolging van de aanbevelingen naar aanleiding van de controle op de jaarrekening.

Ad 2) Bij het benoemen van de accountant heeft de auditcommissie een adviserende rol. Zij geeft, via de raad van commissarissen, een advies aan de ava voor de keuze van de accountant. De selectie van een nieuwe accountant is in verband met de verplichte roulatie van OOB-accountantsorganisaties per 1 januari 2016 een actueel onderwerp. In de vragenlijst en in de interviews is ingegaan op het selectieproces van een nieuwe accountant. Waar letten commissarissen op bij hun keuze en wat is bepalend voor de uiteindelijke keuze?

Ad 3) De kwaliteit van de accountant moet op zijn minst iedere vier jaar worden beoordeeld door de auditcommissie en het bestuur. De AFM heeft de commissarissen de vraag gesteld hoe zij de kwaliteit van de verslaggeving en accountant beoordelen. De AFM heeft onderzocht of auditcommissies daarbij ook gebruik maken van informatie afkomstig van de accountantsorganisaties en de AFM. De AFM beoordeelt in haar reguliere toezicht de kwaliteit van de accountantscontroles, maar ook accountantsorganisaties zelf doen dit door het verrichten van interne kwaliteitsonderzoeken van de controles van de bij hen werkzame of aan hen verbonden accountants.

Ad 4) De AFM heeft het kennisniveau van auditcommissies ten aanzien van interne beheersing, verslaggeving en accountantscontrole onderzocht. Verslaggevingsregels en regels omtrent accountantscontrole zijn volop in beweging. Kennis van deze regels en de mogelijke impact hiervan op de onderneming vergt een daarop aansluitend kennisniveau van commissarissen. Niet zozeer dat van commissarissen mag worden verwacht dat ze de regels van buiten kennen, maar wel dat ze deze kunnen interpreteren en op basis van de hen gepresenteerde verantwoording het bestuur kritisch kunnen bevragen. Door het steeds complexer worden van organisaties, met veelal een variëteit aan buitenlandse entiteiten, is, naast de financiële verantwoording, de bredere interne beheersing een belangrijk toezichtgebied. Dit vereist bij commissarissen een gedegen kennis om risico's en maatregelen adequaat in te kunnen schatten. Het toezicht op de interne beheersing en het functioneren van de internal auditor behoort volgens de Nederlandse Corporate Governance Code tot de taken van de auditcommissie. Het onderzoek van de AFM heeft zich niet specifiek gericht op de wijze waarop auditcommissies het toezicht op de interne beheersing uitvoeren, maar heeft zich met name gericht op de kennis over interne beheersing bij commissarissen.

Ad 5) Bij dit onderzoeksgebied stond de vraag centraal wat commissarissen drijft om een commissariaat te aanvaarden en hoe zij zich positioneren in de relatie tot de aandeelhouder, de accountant en het bestuur. Welke afwegingen maken personen om commissaris bij een

onderneming te worden? Speelt de toenemende maatschappelijke druk en de steeds zwaarder wordende functie-inhoud een rol bij het accepteren van een dergelijke functie? Hoe onafhankelijk stellen de commissarissen zich op? In de interviews is de AFM ingegaan op de vraag in hoeverre auditcommissies in de praktijk kritisch worden benaderd door aandeelhouders over de verslaggeving en accountantscontrole.

5.2 Aanpak

Wij hebben het onderzoek uitgevoerd door het uitsturen van een vragenlijst aan commissarissen die voorzitter of lid zijn van de auditcommissie van ondernemingen en het houden van verdiepingsinterviews met vijftien van deze commissarissen. Als de betreffende onderneming geen auditcommissie heeft, hebben wij de voorzitter van de raad van commissarissen benaderd. In dat geval hebben wij gevraagd de vragenlijst in te vullen vanuit de rol van de persoon of personen die toezicht houden op het bestuur van de onderneming ten aanzien van de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, het verslaggevingsproces en de relatie met de accountant. De interviews zijn in bijna alle gevallen gevoerd met de voorzitters van auditcommissies.

Als in het rapport wordt verwezen naar 'commissarissen' wordt bedoeld de commissaris in zijn hoedanigheid van voorzitter of lid van de auditcommissie dan wel van financieel expert in de zin van de Nederlandse Corporate Governance Code. Als in het rapport wordt verwezen naar auditcommissie wordt bedoeld de auditcommissie of, als de onderneming geen auditcommissie heeft, de persoon of personen die de rol vervullen van toezicht op het bestuur op interne beheersing, het verslaggevingsproces en de relatie met de accountant.

De vragen zijn tot stand gekomen na gesprekken die de AFM heeft gevoerd met stakeholders zoals Eumedion, de Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen (VEUO) en de Monitoring Commissie Corporate Governance (MCCG). De input van deze gesprekken is gebruikt om een (web based) vragenlijst uit te zetten bij 96 Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. De vragenlijst bestond uit veertig vragen. Om de privacy van de invullers te waarborgen, zijn de antwoorden op de vragenlijst niet terug te herleiden naar een individueel persoon of individuele onderneming. Wij hebben zestig vragenlijsten ingevuld retour ontvangen, oftewel een respons van 62 procent. Bij sommige vragen is gevraagd de drie belangrijkste antwoorden te geven zodat het cumulatieve percentage op de vraag boven de 100 procent kan uitkomen.

De AFM heeft interviews afgenomen met commissarissen van vijftien ondernemingen verspreid over AEX, AMX, ASCX en lokale fondsen. Deze interviews zijn gehouden nadat deze commissarissen de vragenlijst hadden ingevuld. In de interviews heeft de AFM verdiepingsvragen gesteld op de vijf onderzoeksgebieden en, afhankelijk van hoe het gesprek liep, hebben wij verschillende andere onderwerpen aan bod laten komen. Wanneer in het rapport bij de verwerking van de bevindingen uit de interviews wordt verwezen naar 'een aantal', 'sommige' of de 'meeste' commissarissen, betekent dit dat andere commissarissen hetzelfde over het onderwerp zouden kunnen denken hoewel dit niet specifiek in het gesprek met hen aan de orde is geweest.

De AFM heeft in deze rapportage geen tabellen per segment opgenomen. Uit onze analyse bleek dat de verschillen in antwoorden bij de verschillende segmenten klein waren.

Ter voorbereiding van de interviews hebben wij geïnventariseerd in hoeverre aandeelhouders in de ava vragen hebben gesteld over de interne beheersing en financiële verslaggeving. Hiervoor hebben wij openbare ava-verslagen geraadpleegd.

De AFM hoopt met het onderzoek een verdere bijdrage en meer diepgang aan de dialoog met auditcommissies te kunnen leveren. Ook hoopt de AFM dat dit onderzoek bijdraagt aan de bredere bewustwording dat de rol en taakinvulling van leden van auditcommissies recentelijk is versterkt en dat verwachtingen hierover zijn toegenomen. De AFM zal de uitkomsten van dit onderzoek meewegen in haar risico- en probleemgestuurde aanpak van het externe toezicht. Het onderzoek heeft zich nu op de commissarissen zelf gericht. In een eventueel vervolgtrajec zou het oordeel van andere stakeholders ten aanzien van het kritisch vermogen van auditcommissies aan de orde kunnen komen.

6 Wet- en regelgeving

6.1 Huidig wettelijk kader

De normen voor auditcommissies van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen zijn te vinden in Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, de Nederlandse Corporate Governance Code, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) en het Besluit inzake auditcommissies.¹⁰ De bepalingen in de Wta en het Besluit inzake auditcommissies vinden hun oorsprong in het Europees recht. De Europese wetgever heeft in de Auditrichtlijn uit 2006 namelijk een aantal bepalingen opgenomen die gelden voor auditcommissies van organisaties van openbaar belang (OOB's), waaronder Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen.

De Nederlandse Corporate Governance Code en het Besluit inzake auditcommissies

De Nederlandse Corporate Governance Code geldt in beginsel voor alle beursgenoteerde ondernemingen. Artikel 391, vijfde lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek verplicht ondernemingen om in hun jaarverslag de naleving van de Nederlandse Corporate Governance Code op te nemen. Daarbij geldt het 'Pas toe' of 'Leg uit' principe. Ondernemingen mogen afwijken, mits ze dit voldoende motiveren in hun jaarverslag.

Uit het Besluit inzake auditcommissies volgt de verplichting voor een OOB om een auditcommissie of een vergelijkbaar orgaan in te stellen. Een auditcommissie moet zijn samengesteld uit leden van de raad van commissarissen of uit leden van het bestuur die niet uitvoerend zijn. Verder stelt dit besluit een aantal bepalingen uit de Nederlandse Corporate Governance Code verplicht voor OOB's. Het gaat hier om de bepalingen met betrekking tot de reikwijdte van het toezicht dat de auditcommissie dient te houden op het bestuur van de onderneming, de verplichte aanwezigheid van een financieel expert in de auditcommissie, de taak van de auditcommissie ten aanzien van de rol, benoeming, beloning en beoordeling van het functioneren van de accountant en ten aanzien van de relatie en communicatie van de accountant met de organen van de onderneming. Verder dient ten minste één lid van de auditcommissie onafhankelijk te zijn en te voldoen aan de onafhankelijkheidscriteria.

¹⁰ Besluit van 26 juli 2008 tot uitvoering van artikel 41 van Richtlijn nr. 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, tot wijziging van de Richtlijnen nr. 78/660/EEG en nr. 83/349/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen en houdende intrekking van Richtlijn nr. 84/253/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen (Besluit inzake auditcommissies).

De overige principes uit de Nederlandse Corporate Governance Code die zien op de rol van de auditcommissie dienen de Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen toe te passen op basis van het 'pas toe of leg uit' beginsel. Relevante principes in het kader van dit onderzoek zijn dat de auditcommissie het eerste aanspreekpunt is van de accountant wanneer deze onregelmatigheden constateert in de inhoud van de financiële berichten en dat het voorzitterschap van de auditcommissie niet wordt vervuld door de voorzitter van de raad van commissarissen, noch door een voormalig bestuurder van de onderneming. Verder overlegt de auditcommissie zo vaak als zij dit noodzakelijk acht, doch ten minste één maal per jaar, buiten aanwezigheid van het bestuur, met de accountant.

Boek 2 BW

Artikel 393 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek bevat onder meer een bepaling over de benoeming van de accountant. Tot het verlenen van de opdracht is de accountant bevoegd. Als deze daartoe niet overgaat, is de raad van commissarissen bevoegd of, zo deze ontbreekt of in gebreke blijft, het bestuur. De Tweede Kamer heeft in het najaar van 2014 tijdens het Algemeen Overleg Accountancy verzocht deze laatste optie te schrappen. Verder brengt de accountant omtrent zijn onderzoek verslag uit aan de raad van commissarissen en aan het bestuur, waarbij hij ten minste melding maakt van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

Wta

De auditcommissie heeft een rol bij de beoordeling van de onafhankelijkheid van de accountantsorganisatie in relatie tot de onderneming. Een accountantsorganisatie die bij een beursgenoteerde onderneming de wettelijke controle van de jaarrekening verricht, bevestigt jaarlijks haar onafhankelijkheid van de onderneming aan de auditcommissie. Ook meldt de accountantsorganisatie jaarlijks alle door haar aan de onderneming verleende diensten anders dan het uitvoeren van de wettelijke controle. Tot slot voert de accountantsorganisatie met de auditcommissie jaarlijks overleg over de bedreigingen ter zake van haar onafhankelijkheid en de maatregelen die zijn genomen om deze bedreigingen in te perken.¹¹

¹¹ Artikel 24a Wta.

6.2 Actualiteiten in wet- en regelgeving

In het najaar van 2014 heeft de minister van Financiën tijdens het Algemeen Overleg Accountancy uitgesproken dat de AFM de bevoegdheid dient te verkrijgen om haar bevindingen uit het toezicht op accountantsorganisaties te delen met de (raad van commissarissen van de) controlecliënt. Volgens de minister is het van belang dat ook de controlecliënt weet dat, en wat, er mankeert aan de wettelijke controle van de accountant, zodat de controlecliënt indien nodig ook zelf gepaste maatregelen kan nemen.¹² De bestaande geheimhoudingsverplichtingen van de AFM laten dit vooralsnog niet toe.

De voornaamste (komende) wijzigingen in de Nederlandse wet- en regelgeving voor auditcommissies worden bepaald door wijzigingen in de Europese wetgeving. De Europese wetgever heeft in 2014 de Auditrichtlijn uit 2006¹³ gewijzigd via een Wijzigingsrichtlijn¹⁴ en daarnaast een nieuwe Auditverordening vastgesteld¹⁵ met vereisten voor wettelijke controles van organisaties van openbaar belang (OOB's). De verplichtingen uit de Wijzigingsrichtlijn en de Auditverordening zullen medio 2016 in Nederland van kracht zijn. Er is een overlap tussen de nieuwe verplichtingen die voortvloeien uit de nieuwe Europese wetgeving en de Nederlandse Corporate Governance Code. Daardoor zullen Nederlandse ondernemingen nu voor een deel al aan de nieuwe verplichtingen voldoen. De Wijzigingsrichtlijn voorziet vooral in grotere verantwoordelijkheden van de auditcommissie ten aanzien van de wettelijke controle. In de preambule van de Wijzigingsrichtlijn wordt gesteld dat auditcommissies een doorslaggevende rol spelen in het leveren van een bijdrage aan wettelijke controles van hoge kwaliteit¹⁶. De wijzigingen die de Wijzigingsrichtlijn invoert, behelzen onder meer hogere eisen aan de onafhankelijkheid van auditcommissieleden en een expliciete rol voor de auditcommissie bij de selectie en voordracht van de accountant. Ook schrijft de Wijzigingsrichtlijn voor dat de auditcommissie moet toezien op de uitvoering van de wettelijke controle, waarbij de bevindingen en conclusies naar aanleiding van inspecties van publieke toezichthouders moeten worden betrokken. Daarnaast moet de auditcommissie toezien op de

¹² Brief van de minister van Financiën van 25 september 2014, bevattende: [Reactie op AFM rapport Big 4, voorstellen accountancysector en rapport evaluatie](#) (Rijksoverheid).

¹³ Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, tot wijziging van de Richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad en houdende intrekking van Richtlijn 84/253/EEG van de Raad (Auditrichtlijn).

¹⁴ Richtlijn 2014/56/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 tot wijziging van Richtlijn 2006/43/EG betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen (Wijzigingsrichtlijn Audit).

¹⁵ Verordening nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende de specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang en tot intrekking van Besluit 2005/909/EG van de Commissie (Auditverordening).

¹⁶ Dat is opvallend, omdat in de richtlijn uit 2006 slechts werd vermeld dat auditcommissies bijdragen aan het tot een minimum reduceren van operationele en nalevingsrisico's en aan het verhogen van de kwaliteit van de verslaggeving.

onafhankelijkheid van de accountant en de juiste toepassing van het verbod op niet-controlewerkzaamheden. Tot slot schrijft de Wijzigingsrichtlijn voor dat de auditcommissie het leidinggevende of toezichthoudende orgaan van de onderneming in kennis moet stellen van het resultaat van de wettelijke controle en toe moet lichten op welke wijze de wettelijke controle heeft bijgedragen aan de integriteit van de verslaggeving, alsmede welke rol de auditcommissie in dat proces heeft gespeeld.

De Auditverordening bevat specifieke eisen voor de wettelijke controle van OOB's. De Auditverordening geeft een nadere invulling van de rol van de auditcommissie bij de benoeming van de accountant bij een OOB. Daarnaast verplicht de Auditverordening de accountant om een aanvullende rapportage op te stellen ten behoeve van de auditcommissie. In de aanvullende rapportage licht de accountant de resultaten van de uitgevoerde wettelijke controle toe, waarbij hij onder andere informatie opneemt over zijn communicatie met de auditcommissie, en over bevindingen rond (vermoedelijke of geconstateerde) niet-naleving, voor zover deze bevindingen relevant worden geacht voor het vermogen van de auditcommissie om haar taken te vervullen. Voorts krijgt de auditcommissie een taak bij de toepassing van toegestane uitzonderingen op algemene regels ten aanzien van honoraria, niet-controlediensten en de duur van de controleopdracht.

De Auditverordening schrijft voor dat toezichthouders, zoals de AFM, het functioneren van auditcommissies moeten gaan monitoren. Dit monitoren houdt niet in dat auditcommissies onder AFM-toezicht worden gesteld. Met dit feitelijke rapport brengt de AFM de bestaande praktijk in kaart, mede in anticipatie op en ten behoeve van deze monitoringtaak.